T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

GÜZELOLUK KÖYÜ VE ÇEVRESİNİN (ERDEMLİ / MERSİN) ETNOBOTANİK ÖZELLİKLERİ

Hasan SADAY

YÜKSEK LİSANS TEZİ
BİYOLOJİ ANABİLİM DALI
KONYA - 2009

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

GÜZELOLUK KÖYÜ VE ÇEVRESİNİN (ERDEMLİ / MERSİN) ETNOBOTANİK ÖZELLİKLERİ

Hasan SADAY

Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Biyoloji Anabilim Dalı
Danışman: Yrd. Doç.Dr. Osman TUGAY
2009, VI +117 Sayfa
Jüri: Prof.Dr. Kuddisi ERTUĞRUL
Jüri: Doç.Dr. Hüseyin DURAL

Bu çalışma Akdeniz Bölgesi'nin Mersin ili Erdemli ilçesi Güzeloluk Köyü'nde yapılan etnobotanik bir araştırmadır. Yapılan çalışmada 39 familya ve 77 cinse ait 92 bitkisel materyal toplanmıştır. Bunlardan 26 tanesi kültür bitkisidir. Yörede bulunan 8 büyük familya sırasıyla şöyledir; Liliaceae (8), Rosaceae (8), Lamiaceae (6), Asteraceae (4), Brassicaceae (4), Fabaceae (4), Poaceae (4) ve Solanaceae (4) yöreden toplanan, gıda, tedavi ve değişik amaçlar için kullanılan 92 bitkisel materyal teşhisleri yapıldıktan sonra familyalarına göre alfabetik olarak sıralanmış, kullanılan kısımlar, kullanım amaç ve şekilleri üzerinde etnobotanik kullanım alanları tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Etnobotanik, Güzeloluk Köyü, Erdemli, Mersin

ABSTRACT

Master Thesis

ETHNOBOTANICAL PROPERTIES OF GÜZELOLUK VILLAGE AND ITS VICINITY (ERDEMLİ / MERSİN)

Hasan SADAY

Selçuk University
Graduate Scholl of Natural and Applied Sciences
Deparment of Biology
Supervisor: Assist.Prof.Dr. Osman TUGAY
2009, VI + 117 Page
Jüri: Prof.Dr. Kuddisi ERTUĞRUL
Jüri: Assoc.Prof.Dr. Hüseyin DURAL

This study is related to etnobotany work performed at Güzeloluk village of Erdemli district of Mersin province of Mediterrranien Region. In the performed study, 92 plant materials have been collected relevant in 39 families and 77 genus. 26 of them were culture plants. The eight big families existed in the region are so, respectively; Liliaceae (8), Rosaceae (8), Lamiaceae (6), Asteraceae (4), Brassicaceae (4), Fabaceae (4), Poaceae (4) and Solanaceae (4). After were the diagnosis of foodstuffs collected from the region, the plant materials used for different aims. They were arrenged in alphabetical order according to the families and their ethnobotanical utilization frelds were determined according to their intended use and usage types.

Key Words: Ethnobotany, Güzeloluk Village, Erdemli, Mersin

ÖNSÖZ

Tez çalışmalarım sırasında başta bana her zaman yol gösteren ve destek olan danışman hocam Sayın Yrd.Doç.Dr. Osman TUGAY'a, alan çalışmalarım ve tezin hazırlanması sırasında yardımları olan Ziraat Yük.Müh. Ahmet TAŞDELEN'e bitkilerin yöresel isimleri, kullanım alanları ve bunların teminini sağlayan Ümmühan YİĞİT'e (1933), Durmuş DOĞAN'a (1935), Orhan MAVİ'ye (1940), Raşit DOĞAN'a (1953), Fatma DOĞAN'a (1961), Mürüvvet DOĞAN'a ve burada adını vermediğim misafirperver Güzeloluk halkına teşekkür ederim. Ayrıca bu çalışmam da beni yalnız bırakmayan aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tezin özellikle yazımı sırasnda yardımlarını gördüğüm S.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Öğrencisi Volkan BAĞÇE ve Yüksek Lisans Öğrencisi Deniz ULUKUŞ'a teşekkürü bir borç bilirim.

Mart, 2009 **Hasan SADAY**

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZET III
ABSTRACT IV
ÖNSÖZ V
1. GİRİŞ 1
2. MATERYAL VE METOT 5
3. ARAŞTIRMA ALANININ DURUMU 6
3.1. Coğrafik Durumu 6
3.2. Çalışma Alanındaki Büyük Toprak Grupları……..8
3.3. Çalışma Alanınının Jeolojisi……...8
3.4. Araştırma Bölgesinin İklim Özellikleri……..…….15
4. ARAŞTIRMA SONUÇLARI 16
5. SONUÇ VE TARTIŞMA 110
6. KAYNAKLAR 115

1. GİRİŞ

Ülkemiz doğal ve kültürel zenginliklerin bir arada olduğu, her bir bölgesinde dünya üzerinde yayılış alanları ve bulunma oranları bakımından zengin herbatik bitkilerin bulunduğu nadir ülkelerden biridir.

Bu durum, eski çağlardan bu yana üzerinde yaşanılan coğrafya koşullarına uyum sağlamış yerel halk tarafından kullanılmış, hastalıklarda ve yemek kültürlerinde en uygun şekilde uygulana gelmiştir. Bu yaşanılan deneyimler ileriki nesillere aktarılarak bu günlere kadar taşınmıştır.

Bununla birlikte yabani ortamlar insanların hükmettiği alanlar haline geldikçe ve geleneksel tarım manzarasında görülen çalılar, nadasa bırakılmış alanlar ve diğer ikincil ortamlar azaldıkça, yabani besinlerin ve ekinlerin yabani akrabalarının sayıları da azalmaktadır.

Türkiye Florasına göre ülkemizde 11016 bitki taksonu yetişmektedir. (Güner ve ark. 2000) Bu bitkilerin 500 kadarı tıbbi amaçla kullanılmaktadır (Baytop 1984).

Yerleşik düzene 1865 yılında geçen çalışmamıza konu olan Güzeloluk, rivayetlere göre köyün çeşmesi ağaçtan oyulmuş bir oluk olduğundan Keloluk adını almıştır. Daha sonraki yıllarda Böcüoğlu İbrahim Ağa tarafından güzel bir çeşme yaptırılır ve adı Güzeloluk olarak değiştirilir. Çalışmamızda Güzeloluk yöresinde alan çalışmaları yapılmış, yerel halkla birebir görüşmeler gerçekleştirilmiş ve halk tarafından değişik amaçlarla kullanılan bitkiler kayıt altına alınmıştır.

Çalışma içerisinde yörede bulunan ve çalışmamıza konu olan tüm bitkilerin fotoğrafları çekilerek örnekler alınmış, köy halkından vatandaşlarla çalışma alanın da ses kayıtları alınmıştır.

Çalışma alanımıza yakın flora ve etnobotanik çalışmalar şunlardır:

Dural (1985) "Obruk Yaylası ve Karacadağ (Karapınar) florası" adlı çalışma ile bölgeden 68 familyaya ait 324 cins ve bu cinslere ait 639 bitki türü tespit etmiştir. Bu türlerden % 18.3'ü ülkemiz için endemiktir. Toplanan türlerin floristik bölgelere dağılımı ise İran-Turan % 31.4, Akdeniz % 11.7, Avrupa-Sibirya % 2.5'dir.

Sümbül ve Erik (1988) "Taşeli Platosu Florası" adlı çalışmasında 2100 bitki örneğinin değerlendirilmesi sonucunda 95 familya ve 452 cinse ait 1100 takson tespit edilmiştir. Bu taksonlardan 212'si endemik olarak verilmiştir. Tür sayısı bakımından

en zengin familyalar Asteraceae, Fabaceae, Brassicaceae ve Lamiaceae iken en zengin cinsler ise *Astragalus*, *Silene*, *Veronica* ve *Euphorbia*'dır.

Çakan ve Düzenli (1993) tarafından "Seyhan Baraj Gölü ve Çevresinin (Adana) Florası" adlı çalışmasında 40 familya ve 101 cinse ait 151 takson tanımlamıştır. Bu taksonların 20 tanesi C5 karesi için yeni kayıt olarak tespit edilmiştir.

Gemici (1994) "Bolkar Dağları'nın (Orta Toroslar) Flora ve Vejetasyonu Üzerine Genel Bilgiler" adlı çalışmasında 111 familyaya ait 1647 takson tespit edilmiştir. En çok takson içeren familyalar Leguminosae, Compositae, Gramineae, Labiatae ve Caryophyllaceae olarak belirlenmiştir. En çok tür içeren cinsler ise *Astragalus*, *Silene*, *Trifolium*, *Veronica*, *Verbascum* ve *Allium* olmuştur. Bu çalışmada 305 endemik takson belirlenmiştir. Ayrıca bölgede farklı vejetasyon tiplerine ait 17 birlik ve 3 bitki grubu tanımlanmıştır.

Baytop (1994) "Türkçe Bitki Adları Sözlüğü" adlı eserinde ülkemizin değişik yörelerinde bitkilere verilen Türkçe isimler ve onların kullanım şekillerinden bahsetmiştir.

Tezcan (1995) "Ekşiler Köyü'nün (Silifke) Florası" adlı çalışmasında 520 bitki örneğinin değerlendirilmesi ile 72 familyaya ait 265 cins 339 takson tespit edilmiştir.

Sayar ve Ark. (1995) "Muğla (Türkiye) İlindeki Bazı Türlerin Etnobotanik Özellikleri" adlı makalesinde Muğla çevresinde etnobotanik tarama sonucunda yörede yayılış gösteren bazı tıbbi ve aromatik bitkilerin listesi ve Türkçe isimleri ile birlikte kullanılan kısımları verilmiştir.

Düzenli ve Ark. (1996) "Göksu Deltası'nın (Silifke, İçel) Florası" adlı çalışmasında 1000 civarında bitki örneğinin değerlendirilmesi sonucunda 74 familya ve 246 cinse ait 382 takson tespit edilmiştir. Bu taksonlardan 6 tanesi endemik olarak belirlenmiştir.

Serin (1996) "Hacıbaba Dağı'nın (Karaman-Kazımkarabekir) florasına katkılar" adlı çalışma sonucunda 83 familyaya ait 382 cins ve 887 tür tespit etmiştir. Endemiklerin toplam floraya oranı % 15.8'dir. Fitocoğrafik bölgelerin oranı ise: İran- Turan % 16, Akdeniz % 12.1, Avrupa-Sibirya % 4.3'tür.

İlçim ve Varol (1996) "Hatay ve K.Maraş (Türkiye) İlindeki Bazı Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri" adlı makalelerinde Hatay ve K.Maraş illerinde yaptıkları çalışmalar sonucunda gıda maddesi olarak 21, tedavi amacıyla 16, boya elde etmede 4 ve değişik amaçlarla kullanılan 9 bitki listesini vermişlerdir.

Vural ve Ark. (1997) "Çiçekdağı (Kırşehir) ve Çevresinin Etnobotanik Özellikleri" adlı makalesinde Çiçekdağı) ve çevresinde yaptıkları floristik çalışmalar sırasında bazı bitkilerin yöresel isimleri ve kullanım şekilleri derlenerek verilmiştir.

Duran (1998) "Akseki (Antalya) İlçesindeki Bazı Bitkilerin Yerel Adları ve Etnobotanik Özellikleri" adlı makalesinde Akseki yöresinde yayılış gösteren bazı bitkilerin çeşitli amaçlara yönelik kullanımları ve yerel isimlerini vermiştir.

Ekim ve Ark. (2000) "Türkiye Bitkileri Kırmızı Kitabı (Eğrelti ve Tohumlu Bitkiler)" ile IUCN tehlike kategorilerine giren bitkilerin listesini çıkarmışlardır.

Şimşek ve Ark. (2001) "Gölbaşı'nda Yabani Bitkilerin Kullanılış Amaçları ve Şekilleri Üzerine Bir Araştırma" adlı çalışmasında Gölbaşı'nda yaşayan ailelerden yabani bitkileri kullanış amaçları ve şekilleri anket yapılarak verilmiştir. Çalışma sonucunda bireylerin % 87.7'sinin gıda ve tedavi amacıyla bitkileri kullandığı tespit edilmiştir. En çok tüketilen bitkiler madımak [*Polygonum cognatum* Meissn.], yemlik [*Scorzonera caba* (C.A.Mey.) Hoffm. var. *radicosa* (Boiss.) Chamb.], ısırganotu [*Urtica dioica* L.], ebegümeci [*Malva neglecta* Wallr.], efelek [*Rumex crispus* L.] olarak belirtilmiştir.

Tugay ve Ark. (2002) "Dipsiz Göl-Sarıot Yaylası-Sorkun (Bozkır-Konya) Arasında Kalan Bölgenin Florası" adlı çalışma sonucunda bölgeden 64 familya, 257 cins ve 557 tür tespit edilmiştir. Endemik tür sayısı toplam floranın % 18.2'sine tekabül etmektedir. Fitocoğrafik bölgelerin oranı ise: İran-Turan % 23.3, Akdeniz % 19.1, Avrupa-Sibirya % 5.1'dir.

Everest ve Ark. (2003) "Mersin Florası" adlı çalışmasında 593 takson tespit edilmiştir. Bunlardan 54'ü yeni kayıt olarak verilmiştir. Tür sayısı bakımından en zengin familyalar Asteraceae, Fabaceae, Lamiaceae, Brassicaceae, Boraginaceae ve Poaceae olarak tespit edilmiştir.

Tugay (2003) "Bozkır-Çumra Apa Barajı ve Hadim (C4 Konya) arasında kalan bölgenin florası" adlı çalışma ile bölgeden 107 familya ve 487 cinse ait 1173 takson tespit etmiştir. Endemik tür sayısının toplam floraya oranı % 18.5'tir.

Taksonların fitocoğrafik bölgelere göre dağılımları şöyledir: İran-Turan % 19.6, Akdeniz % 20.1, Avrupa-Sibirya ise % 3.5'dir.

Orcan ve Ark. (2004) "Fındıkpınarı Platosunun (Mersin) Florası" adlı çalışmasında 755 bitki örneğinin değerlendirilmesi sonucunda 52 familya 149 cins ve 462 takson tespit edilmiştir. Bu taksonlardan 85'i endemik olarak verilmiştir. Tür sayısı bakımından en zengin familya Fabaceae iken en zengin cins *Trifolium* olarak tespit edilmiştir.

Ertuğ (2004) "Bodrum Yöresinin Yenen Yabani Bitkileri" adlı makalesinde Bodrum çevresinden 770 bitki örneğinin toplanması sonucunda 400 bitkinin isimlendirmesi yapılmış ve bunların kullanım şekillerini halkın yardımıyla tespit etmiştir. Bu çalışmada yenilen ve içilen bitkiler grubunda bulunan 179 bitkinin listesini vermiştir.

Tugay ve Ark. (2005) "Başarakavak Kasabası'nın Bazı Faydalı Bitkileri" adlı çalışmasında Başarakavak'ta 43 familya ve 113 cinse ait 135 takson için yörede kullanılan Türkçe isimleri ve kullanım şekilleri verilmiştir.

Eşen (2008) "Aydınlar Köyü ve Çevresinin (Erdemli / Mersin) Etnobotanik Özellikleri" adlı çalışmasında çoğunluğu doğal olarak yetişen ve yöre halkı tarafından ilaç gıda, hayvan yemi, el sanatları vb. amaçlar için kullanılan 40 familyaya ait 93 takson tespit edilmiştir.

2. MATERYAL VE METOT

Araştırma materyalini 2006-2008 yılları arasında yapılan arazi çalışmaları sonucunda toplanan bitki örnekleri oluşturmaktadır. Bitkilerin değişik vejetasyon devrelerine rastlayan Mart-Eylül ayları arasında yapılan arazi çalışmaları sonrasında toplanan bitkiler arazide numaralandırılıp preslenmiş ve yaygın herbaryum tekniklerine göre kurutulmuştur. Bitki örneklerine ait kullanım bilgileri yörede yaşayan insanlardan faydalanılarak not edilmiştir.

Araştırma alanının iklimi ile ilgili Erdemli'ye ait veriler Mersin Meteoroloji İşleri Müdürlüğü'nden elde edilmiştir.

Araştırma alanındaki coğrafik bilgiler ve büyük toprak gruplarına ait bilgiler http://tr.wikipedia.org/wiki/Erdemli adlı internet sitesinden alınmıştır.

Toplanan bitki örnekleri teşhis edilirken Davis tarafından yazılan "Flora of Turkey" adlı eserden faydalanılmıştır (Davis 1965-1988).

Ayrıca bitkilerimiz Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi KNYA Herbaryumu'nda bulunan bitkilerle karşılaştırılmıştır. Bitkilerin tür isimleri yazılırken sadece geçerli olan tür adı ve otör dikkate alınıp sinonimler belirtilmemiştir. Türlerle ilgili bilgilerin yazılmasında şu sıra takip edilmiştir. Bilimsel adı, otör adı, yerel adı, araştırma alanından toplandığı yer, yükseklik, bitkinin kullanıldığı kısmı, kullanım amacı, kullanım şekli ve kaynak kişi. Teşhisi yapılan taksonların tezimizde veriliş sırası familya isimlerine göre alfabetik olarak yapılmıştır.

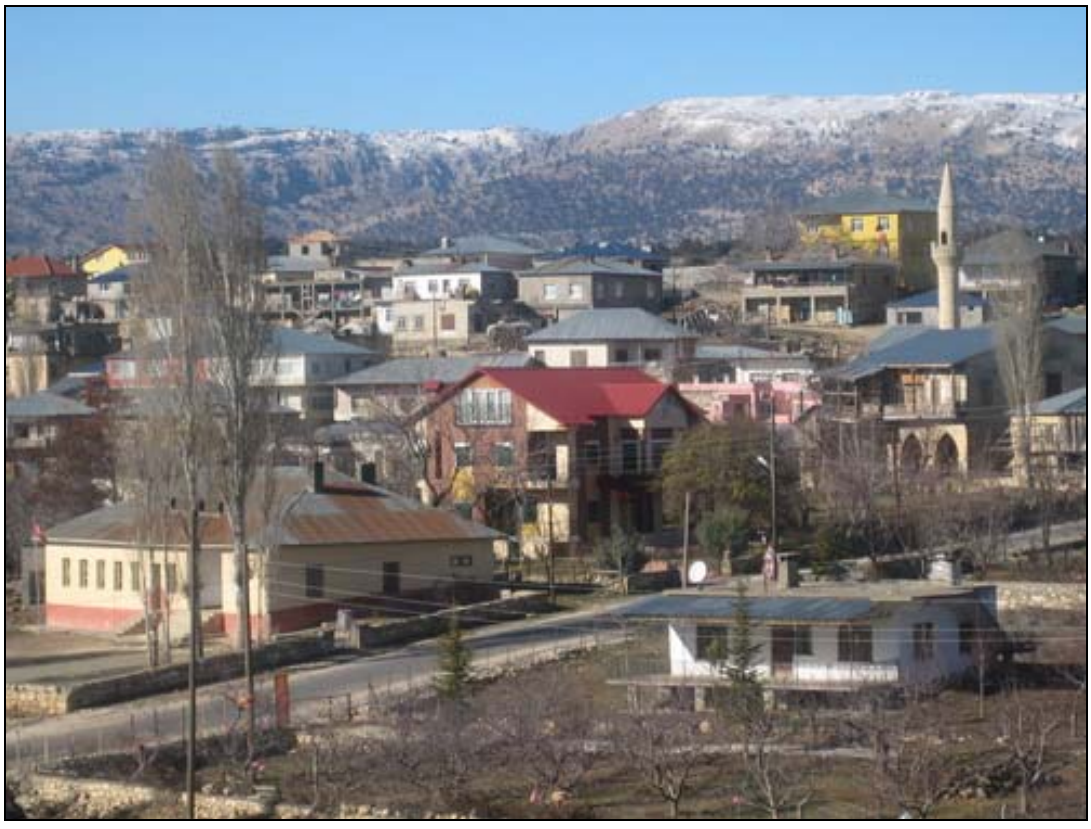
3. ARAŞTIRMA ALANININ DURUMU

3.1. Coğrafik Durumu:

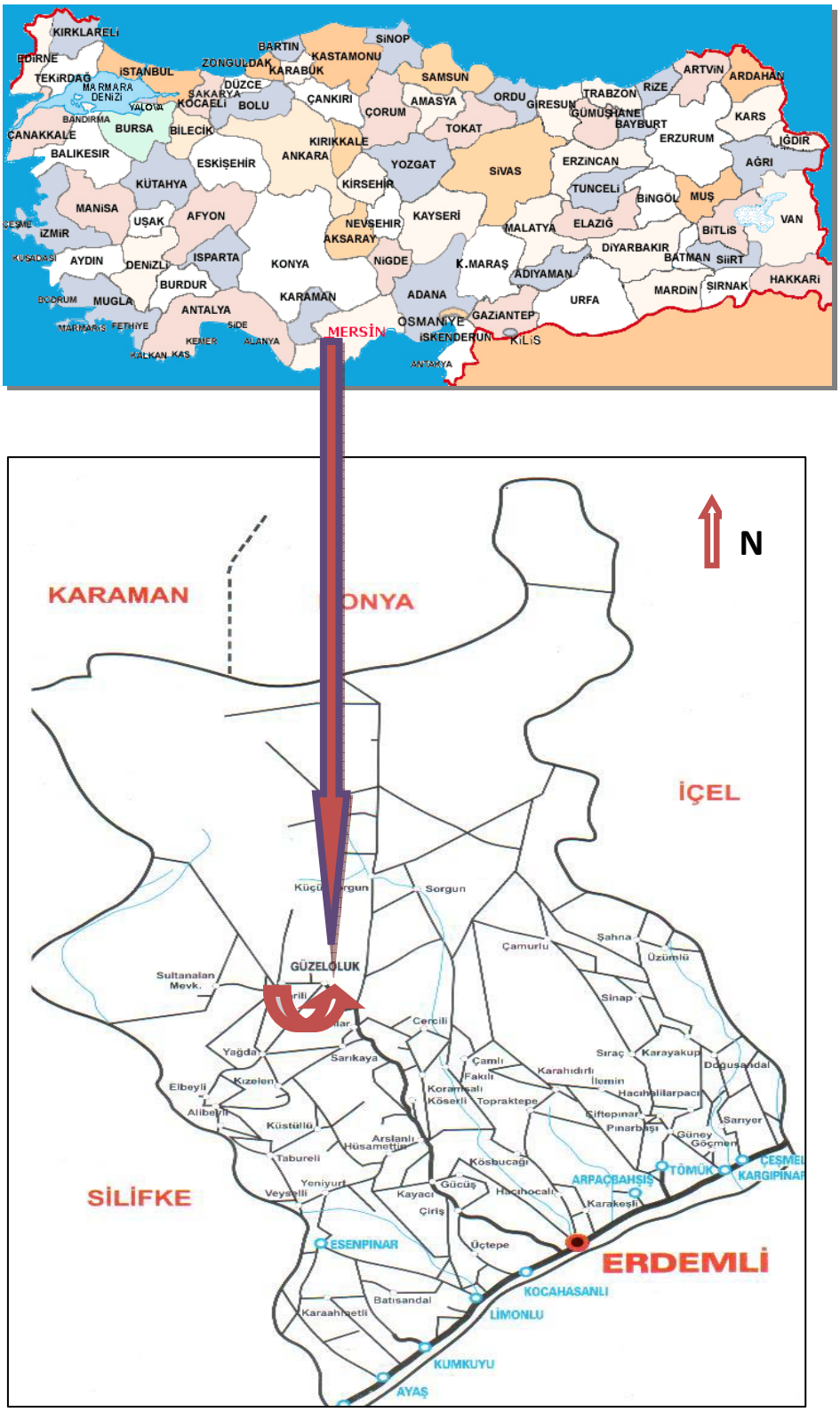
Doğuda Mersin, batıda Silifke, Kuzeyde Karaman ili güneyde Akdeniz ile çevrilidir. Erdemli ilçesi Mersin Silifke karayolu üzerinde ve Mersine 35 km. uzaklıktadır. Denizden yüksekliği 1300m. olan Güzeloluk Köyü, Erdemli'ye 33 km. uzaklıktadır. Erdemli'nin en büyük yaylası olan köy yaz ayları kalabalık, kış ayları ise oldukça sakindir (http://tr.wikipedia.org/wiki/Erdemli).

Güzeloluk köyünde karasal iklim hâkimdir. Yazlar sıcak ve kurak kışlar sert ve soğuk geçmektedir. Köyün en önemli geçim kaynağı çiftçilik ve hayvancılıktır. Köyün en önemli bitki örtüsü *Pinus* cinsi ağaçlarıdır. Köyün girişinde oldukça yaşlı ve zengin katran ormanı bulunmaktadır (http://tr.wikipedia.org/wiki/Erdemli).

Çalışma alanının coğrafi durumu ile ilgili haritası Şekil 3.1'de verilmiştir.

Şekil 3.1. Güzeloluk Köyün'den genel bir görünüm

Şekil 3.2.Çalışma alanının coğrafi durumu

3.2. Çalışma Alanındaki Büyük Toprak Grupları

Ülkemizde coğrafi bölgelerimizdeki iklim değişikliklerine bağlı olarak toprak tipleride değişmektedir. Tarım, hayvancılık ve ormancılık gibi faaliyetler üzerinde etkili olan toprak örtüsü anakayanın zamanla aşınması sonucu oluşur. Toprak örtüsünün tam olarak ortaya çıkmasında kayanın yapısı, sıcaklık ve yağış çok önemlidir.

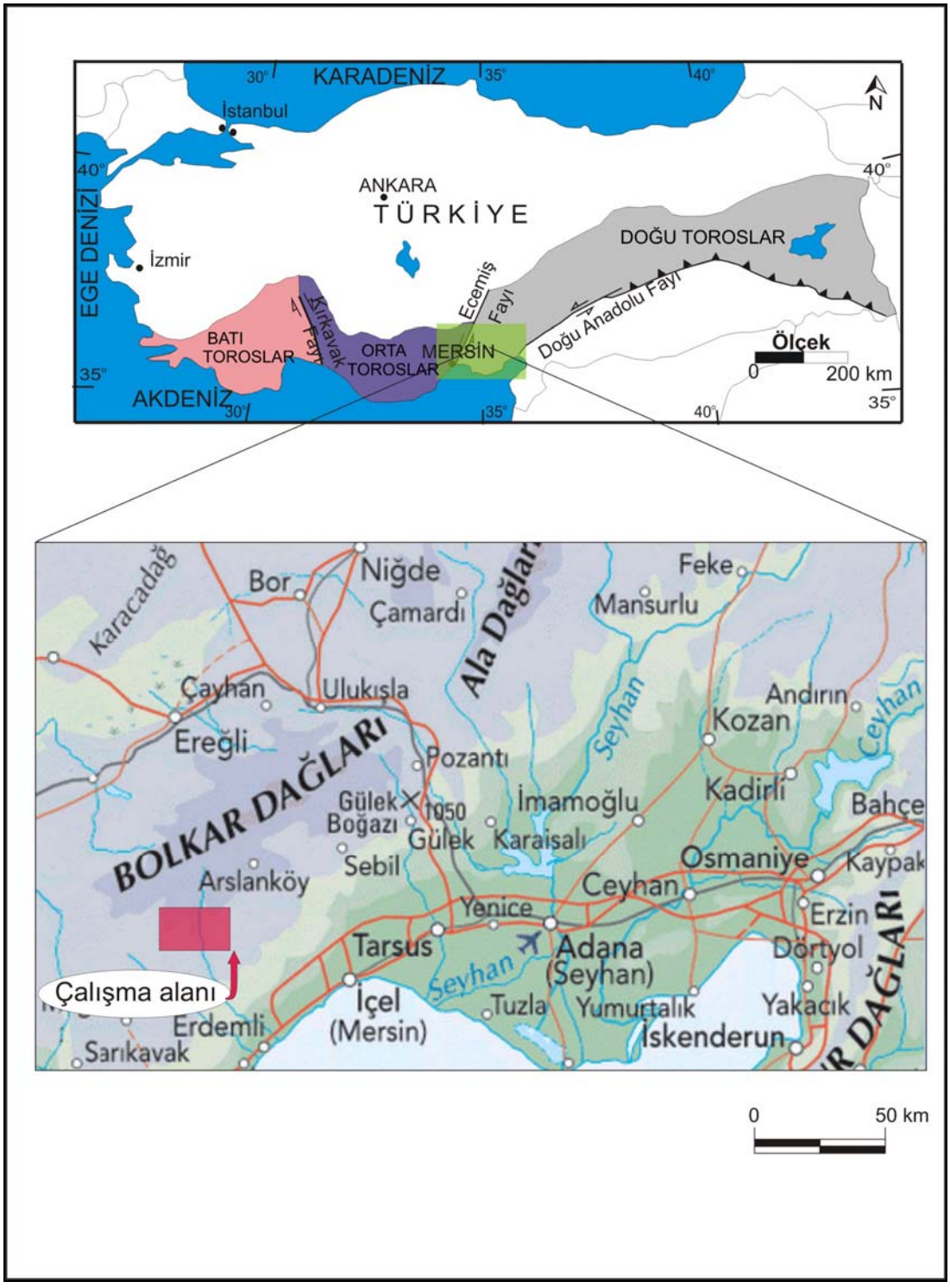
Bitki örtüsünün fakir olduğu alanlarda toprak oluşumu yavaş, bitki örtüsünün zengin olduğu yerlerde oluşum daha hızlıdır. Ülkemizde Akdeniz bölgesi, Ege ve Güney Marmara bölgesinde görülmektedir. Kayalık kalkerli arazi üzerinde kil ve demiroksitler bakımından zengin topraklardır. Toros dağlarının 1000 m ve üzerinde olan kesimlerinde organik madde miktarının yoğun olması nedeniyle renkleri koyu kırmızıdır (http://tr.wikipedia.org/wiki/Erdemli).

3.3. Çalışma Alanınının Jeolojisi

Orta Toroslar'ın doğusunda Mersin ilinin kuzeyinde yer alan Güzeloluk, 1/25.000 ölçekli Silifke O32 a4 paftası içerisinde yaklaşık 60 km^2 'lik bir alanı kapsamaktadır (Şekil 3).

Orta Toroslarda yer alan çalışma alanında Kretase-Tersiyer zaman aralığında çökelmiş 4 farklı birim ayırt edilmiştir. Bu birimler yaşlıdan gence doğru aşağıdaki gibidir;

Alüvyonlar	(Qal; Kuvaterner),
Karaisalı Formasyonu	(Tk; Alt-Orta Miyosen),
Kaplankaya Formasyonu	(Tkp; Alt-Orta Miyosen),
Fındıkpınarı Karışığı	(Krüf; Maastrihtiyen-Paleosen)

Şekil 3.3. Çalışma alanının jeolojik yer bulduru haritası

3.3.1. Fındıkpınarı Karışığı (Krüf; Geç Kretase)

Birim alttaki Mesozoyik serilerinin en üstünde tektonik olarak yerleşmiş, küçüklü-büyüklü kireçtaşı blokları ile radyolarit, serpantinit, derin deniz sedimanlarından oluşmaktadır.

Birim çalışma alanı içersinde dar bir alanda mostralar vermektedir. Karışığın matriksini oluşturan kumtaşı ve serpantinitlerin kolay aşınması nedeniyle birim düşük röliyef sunar, ancak karışık içerisinde yer alan kireçtaşı blokları ise aşınmaya karşı dirençli oldukları için yüksek röliyef sunmaktadır.

Fındıkpınarı Karışığı radyolarit, serpantinit, peridotit, gabro, kireçtaşı ve kumtaşı bloklarından oluşmaktadır. Serpantinitler koyu yeşil, siyah renkli ve parlakdırlar, radyolaritler kırmızı-bordo renkli, çatlak ve kırıklar kalsit dolgu ile doldurulmuş ve oldukça serttirler (Şekil 3.4). Pampal (1987) ye göre kireçtaşı blokları ve kumtaşları Permiyen-Triyas- Jura-Kretase yaşlı birimlere aittir.

Özer ve ark. (2004) Fındıkpınarı Karışığı'nın Üst Kretase yaşlı olistostromal melanj ve Geç Senomaniyen yaşlı tektonik melanj olarak iki ayrı fasiyese ayrıldığını belirtmişlerdir. Olistostromal melanjın Üst Kampaniyen-Maastrihtiyen yaşlı foreland havza sedimanlarını üzerlediği ve çeşitli yaştaki kireçtaşı blokları, radyolarit, ofiyolitik kayaçlar ve ofiyolitle ilişkili metamorfik kayaçlar içerdiğini ifade etmişlerdir. Melanjın matriksi kırmızı kireçtaşı, kireçtaşı, şeyl, marn ve radyolaritlerdir. Tektonik melanj ise Mesozoyik karbonat platformunu tektonik olarak üzerlemektedir. Köşeli gabro blokları, serpantinleşmiş peridotit, Mesozoyik platform karbonatları ve ofiyolitle ilişkili metamorfitler makaslamaya uğramış serpantinit matriksi içine dağılmış durumdadır. Ofiyolitik napların İç Torid Okyanusundan türediği ve Menderes-Toros bloğunun güneyine yerleştiğini vurgulamışlardır.

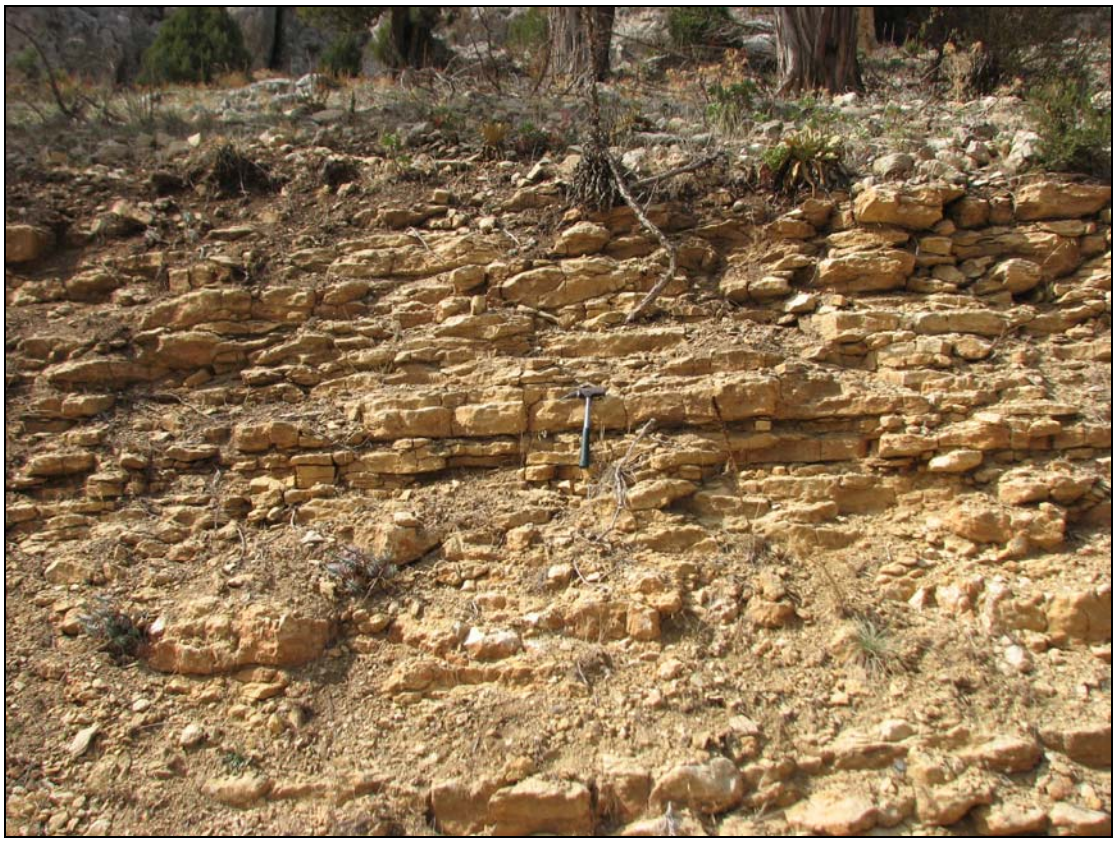
Şekil 3.4: Fındıkpınarı Karışığı içerisindeki radyolaritler.

Birimin yerleşim yaşı, Pampal (1987) Üst Kretase-Paleosen, Özer ve ark. (2004) Maastrihtiyen-Paleosen olarak belirtmektedirler.

3.3.2. Kaplankaya Formasyonu (Tkp; Alt-Orta Miyosen)

Birim, Mesozoyik yaşlı birimler üzerine açısal uyumsuzlukla gelmektedir. Üst dokanağı ise Karaisalı Formasyonu ile yanal ve düşey geçişlere sahiptir. Formasyonun kalınlığını 50-150 m. aralığında değişim göstermektedir.

Birim sarımsı-kahve renkli, masif, kötü boylanmalı çakıltaşı-kumtaşından oluşan bir ardalanma ile başlamaktadır. Bu seviyenin üzerine yine sarımsı-kahve renkli gastrapod ve ekinid dikenleri içeren silttaşları gelmektedir. Birimin üst seviyelerinde ise kiltaşı ve marn ardalanmaları gözlenmektedir. Marnlar ise, açık sarı-beyaz renkli, ince-orta tabakalı ve konkoidal kırılma özelliğine sahiptir (Şekil 3.5).

Şekil 3.5. Kaplankaya Formasyonuna ait silt ve kiltaşları ardalanması.

Kaplankaya Formasyonunun yaşı Nazik (1993) tarafından Burdigaliyen-Erken Langiyen olarak verilmiştir.

Kaplankaya Formasyonu Nazik (1993) tarafından belirlenen bol miktardaki ostrakod içeriği ve Karaisalı Formayonu ile yanal ve düşey geçişlere sahip olmasından dolayı sığ denizel resif gerisi bir ortamı karakterize etmektedir.

3.3.3. Karaisalı Formasyonu (Tk; Alt-Orta Miyosen)

Birim, çalışma alanında geniş yüzlekler vermektedir. Aşınmaya karşı dirençli olan birim dik röliyefler sunmaktadır. Bununla birlikte diğer birimler üzerinde yatay tabakalı olması ve masif görünümü ile de arazide kolaylıkla tanınabilmektedir.

Karaisalı Formasyonu stratigrafik olarak Kaplankaya Formasyonu ile geçişli bir dokanağa sahip iken, çoğu yerde daha yaşlı birimler üzerine açısal uyumsuzlukla gelmektedir. Birimin üstüne Kuvaterner yaşlı birimler uyumsuz olarak çökelmiştir. Birimin kalınlığının Gül ve ark. (1984) tarafından 50-300 m. arasında değiştiği belirtilmiştir.

Karaisalı Formasyonu genel olarak resifal kireçtaşlarından oluşmaktadır. Birimin genel litolojisini oluşturan resifal kireçtaşları, ayrışmış yüzeyi gri-bej, taze yüzeyi kirli beyaz-krem renkli, kalın tabakalı yer yer masifdir. Bol miktarda mercan, gastrapod, pelesipod, ostrakod, *Ostrea* sp. ve ekinid gibi makrofosiller içermektedir (Şekil 3.6).

Şekil 3.6. Karaisalı Formasyonuna ait resifal kireçtaşları.

Karaisalı Formasyonu'nun yaşı, Gül ve ark. (1984) tarafından Serravaliyen, Pampal (1987) Langiyen-Serravaliyen olarak belirtilmektedir. Birimin litolojik özellikleri ve fauna içeriği resif çekirdeği, resif ilerisi ve resif gerisi ortam ürünlerinin olduğu resifal bir ortamda çökelimi göstermektedir.

3.3.4. Güncel Çökeller (Kuvaterner)

İnceleme alanındaki derelerin yataklarında bıraktıkları çakıl, kum, kil boyutundaki malzemeden oluşan alüvyonlar ile arazinin yüksek kısımlarından kopup gelen blok boyutundaki malzemelerin oluşturduğu yamaç molozları inceleme alanının güncel çökellerini oluşturmaktadır (Gül ve ark., 1984).

3.4. Araştırma Bölgesinin İklim Özellikleri

Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nden Mersin'e ait 2005 yılından geriye doğru 20 yıllık yağış ve sıcaklıkla ilgili iklimsel bilgiler alınarak tablo 1'de gösterilmiştir. Alınan verilere göre Mersin' de yıllık yağış ortalaması 649.9 mm.'dir (Doğan 2002).

En az yağış alan aylar Haziran ve Temmuz, Eylül ve Ağustos, en çok yağış alan aylar ise Kasım, Aralık, Ocak ve Şubat tır (Doğan 2002).

Mersin'in yıllık sıcaklık ortalaması 19.9 C° aylık ortalama sıcaklık değerinin en düşük olduğu ay Ocak, Şubat, Aralık, en yüksek olduğu aylar ise Ağustos, Temmuz, Eylül, Haziran'dır (Doğan 2002).

Mersin'e ait Aylık, Yıllık Yağış ve Sıcaklık Değerleri Çizelge 3.1'de verilmiştir.

Çizelge 3.1. Mersin'in Aylık, Yıllık Yağış ve Sıcaklık Değerleri

	1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**	**11**	**12**	**Yıllık**
Aylık Ort. Sıcaklık	11.3	11.8	14.6	18.8	21.8	25.8	28.7	28.9	26.3	22.0	16.6	12.1	19.9
Ort. Min. Sıcaklık	2.7	2.3	5.3	9.3	13.4	17.8	22.6	22.9	18.7	14.4	7.4	3.7	11.7
Ort. Maks. Sıcaklık	19.7	20.6	25.2	29.8	32.8	31.9	32.3	34.5	34.3	31.8	27.1	21.7	28.5
Toplam Yağış Miktarı	100.5	82.7	55.5	49.4	39.9	10.7	10.7	5.7	8.5	45.3	89.8	151.2	649.9

4. ARAŞTIRMA SONUÇLARI

Güzeloluk Yöresinde Kullanılan ve Çalışmamızda İncelenen Bitkilerin Listesi

No	Familya	Latince Adı	Yöresel Adı
1.	**AMARYLLIDACEAE**	*Narcissus tazetta subsp. tazetta*	Nergis
2.	**ANACARDIACEAE**	*Pistacia terebinthus*	Sakız ağacı
3.	**APIACEAE**	*Conium maculatum*	Baldıran
4.	**APIACEAE**	*Foeniculum vulgare*	Meletüre
5.	**APIACEAE**	*Petroselinum crispum*	Maydanoz
6.	**ARACEAE**	*Arum maculatum*	Yılan ekmeği
7.	**ASTERACEAE**	*Anthemis aciphylla var. aciphylla*	Papatya
8.	**ASTERACEAE**	*Centaurea urvillei*	Deve dikeni
9.	**ASTERACEAE**	*Lactuca sativa*	Marul
10.	**ASTERACEAE**	*Lactuca serriola*	Keklik otu
11.	**BERBERIDACEAE**	*Berberis crataegina*	Karamık
12.	**BRASSICACEAE**	*Brassica oleracea* var. *capitata*	Lahana
13.	**BRASSICACEAE**	*Brassica oleracea* var. *italica*	Brokoli
14.	**BRASSICACEAE**	*Eruca sativa*	Roka
15.	**BRASSICACEAE**	*Sinapis arvensis*	Hardal
16.	**CARYOPHYLLACEAE**	*Dianthus zonatus* var. *zonatus*	Karanfil
17.	**CARYOPHYLLACEAE**	*Silene vulgaris*	Gıvışkan
18.	**CHENOPODIACEAE**	*Chenopodium album*	Sirken
19.	**CHENOPODIACEAE**	*Chenopodium sp.*	Kursalak
20.	**CISTACEAE**	*Cistus creticus*	Karağan
21.	**CUCURBITACEAE**	*Cucurbita pepo*	Kabak
22.	**CUCURBITACEAE**	*Cucumis sativus*	Salatalık
23.	**CUCURBITACEAE**	*Ecballium elaterium*	Cırtatan kavunu
24.	**CUPRESSACEAE**	*Juniperus drupacea*	Andız
25.	**CUPRESSACEAE**	*Juniperus foetidissima*	Yağ ardıç
26.	**CUPRESSACEAE**	*Juniperus oxycedrus*	Yaban ardıç
27.	**DIPSACACEAE**	*Cephalaria syriaca*	Acımık
28.	**ERICACEAE**	*Arbutus andrachne*	Sandal ağacı
29.	**ERICACEAE**	*Erica manipuliflora*	Püren
30.	**EUPHORBIACEA**	*Euphorbia macroclada*	Sütleğen
31.	**FABACEAE**	*Genista spinosa*	Deve azganı
32.	**FABACEAE**	*Medicago sativa*	Dilpir
33.	**FABACEAE**	*Vicia narbonensis*	Dağ baklası
34.	**FAGACEAE**	*Quercus coccifera*	Pelit – Piner
35.	**GERANIACEAE**	*Erodium cicutarium*	Cılık
36.	**GERANIACEAE**	*Geranium robertianum*	Itır
37.	**JUGLANDACEAE**	*Juglans regia*	Ceviz
38.	**LAMIACEAE**	*Ajuga chamaepitys* subsp. *chia* var. *chia*	Yavşan otu
39.	**LAMIACEAE**	*Mentha x piperita*	Nane
40.	**LAMIACEAE**	*Mentha pulegium*	Yarpuz
41.	**LAMIACEAE**	*Ocimum basilicum*	Fesleğen
42.	**LAMIACEAE**	*Rosmarinus officinalis*	Biberiye
43.	**LAMIACEAE**	*Thymus sp.*	Kekik
44.	**LILIACEAE**	*Allium cepa*	Soğan
45.	**LILIACEAE**	*Allium porrum*	Pırasa
46.	**LILIACEAE**	*Allium rotundum*	Körmen
47.	**LILIACEAE**	*Allium sativum*	Sarımsak

48.	**LILIACEAE**	*Asphodelina rigidifolia*	Teke sakalı
49.	**LILIACEAE**	*Muscari armeniacum*	Arap sümbülü
50.	**LILIACEAE**	*Ruscus aculeatus*	Kandak
51.	**LILIACEAE**	*Urgenia maritima*	Şalgaba
52.	**MALVACEAE**	*Alcea pallida*	Hatmi çiçeği
53.	**MALVACEAE**	*Hibiscus esculentus*	Bamya
54.	**MALVACEAE**	*Malva sylvestris*	Ebegümeci
55.	**MORACEAE**	*Morus alba*	Akdut
56.	**MORACEAE**	*Morus nigra*	Karadut
57.	**ORCHIDACEAE**	*Orchis anatolica*	Salep
58.	**PAPAVERACEAE**	*Glaucium corniculatum*	Lale Kökü
59.	**PAPAVERACEAE**	*Glaucium leiocarpum*	Kuş ekmeği
60.	**PINACEAE**	*Cedrus libani*	Sedir ağacı
61.	**PINACEAE**	*Pinus brutia*	Çam
62.	**PLANTAGINACEAE**	*Plantago lanceolata*	Kırksinir otu
63.	**POACEAE**	*Agropyron cristatum*	Ayrık otu
64.	**POACEAE**	*Hordeum* vulgare	Arpa
65.	**POACEAE**	*Triticum aestivum*	Buğday
66.	**POACEAE**	*Zea mays*	Mısır
67.	**POLYGONACEAE**	*Rumex acetosella*	Ekşi kulak
68.	**POLYGONACEAE**	*Rumex patientia*	Labada
69.	**PORTULACEAE**	*Portulaca oleracea*	Semiz otu
70.	**PRIMULACEAE**	*Cyclamen cilicium*	Deve tabanı
71.	**RHAMNACEAE**	*Paliurus spina-christi*	Çaltı ağacı
72.	**RHAMNACEAE**	*Rhamnus oleoides*	Kördiken
73.	**ROSACEAE**	*Amalanchier parviflora* var. *parviflora*	Taş armudu
74.	**ROSACEAE**	*Amygdalus communis* L.	Badem
75.	**ROSACEAE**	*Crataegus monogyna*	Kara alıç
76.	**ROSACEAE**	*Cydonia oblonga*	Ayva
77.	**ROSACEAE**	*Prunus domestica*	Erik
78.	**ROSACEAE**	*Prunus spinosa* L.	Dağ eriği
79.	**ROSACEAE**	*Pyrus elaeagnifolia* subsp. *kotschyana*	Ahlat
80.	**ROSACEAE**	*Rosa canina*	Kuşburnu
81.	**SALICACEAE**	*Populus nigra* subsp. *nigra*	Kavak
82.	**SALICACEAE**	*Salix alba*	Söğüt
83.	**SCROPHULARIACEAE**	*Verbascum sp.*	Sığırkuyruğu
84.	**SCROPHULARIACEAE**	*Verbascum cheiranthifolium*	Boz kulak
85.	**SCROPHULARIACEAE**	*Veronica sp.*	Yavşan otu
86.	**SOLANACEAE**	*Lycopersicon esculentum*	Domates
87.	**SOLANACEAE**	*Solanum melongena*	Patlıcan
88.	**SOLANACEAE**	*Solanum nigrum*	Göğerdin otu
89.	**SOLANACEAE**	*Solanum tuberosum*	Patates
90.	**TYMELACEAE**	*Daphne oleoides*	Develik otu
91.	**URTICACEAE**	*Urtica dioica*	Isırgan
92.	**VITACEAE**	*Vitis vinifera*	Asma

1. AMARYLLIDACEAE

Narcissus tazetta L. subsp. *tazetta*

Yöresel adı : Nergis

Rakım : 1300

Mevkii : Göktepe

Şekil 4.1. *Narcissus tazetta* L. subsp. *tazetta* (Nergis) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Yörede sadece süs bitkisi olarak yetiştirilmektedir (Raşit DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Bitki zehirli "narcissin" alkoloidi taşır. Kuru çiçekleri yatıştırıcı, kabızlık giderici ve ateş düşürücü olarak infüsyon halinde kullanılır. Aynı zamanda eskiden Ege Bölgesinde çiçeklerinden esans yapılırdı (Baytop, 1999).

2. ANACARDIACEAE

Pistacia terebinthus L. subs. *palaestina* (Boiss.) Engler

Yöresel adı : Sakız Ağacı

Diğer adları : Menengiç, Çitlenbik, Çıtlık, Sakızlık

Rakım : 1300

Mevkii : Göktepe

Şekil 4.2. *Pistacia terebinthus* (Sakız Ağacı) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Bitkinin dal ve gövdesinin yaralı yerlerinden akan reçinenin pıhtılaşmasıyla oluşan sakız fındık büyüklüğünde yutularak mide üşütmelerinde ve rahatsızlıklarında, olgunlamış meyveleri çerez olarak, ezilerek kahve olarak kullanılır (Ümmühan YİĞİT).

Genel Kullanım Şekli

Dahilen idrar ve solunum yolları antiseptiği olarak kullanılır. Olgun meyvelerin sıkılması ile sıvı yemeklik yağ elde edilir. Mazısı kabız, bronşit ve astımda öksürük kesici etkiye sahiptir. Meyveleri idrar söktürücü ve kuvvet verici etkilere sahiptir. Meyveleri kaynatıldıktan sonra ezilerek elde edilen içecek "Menengiç Kahvesi" diye bilinir (Baytop, 1999).

3. APIACEAE

Conium maculatum L.

Yöresel adı : Baldıran

Diğer adları : Ağu, Yılanotu

Rakım : 1300

Mevkii : Armuteni

Şekil 4.3. *Conium maculatum* (Baldıran) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Ağrı kesici olarak kullanılmaktadır (Orhan MAVİ).

Genel Kullanım Şekli

Meyveleri ağrı kesicidir. Fakat çok zehirli olduğundan günümüzde pek kullanılmamaktadır. Zehirli bir bitkidir (Baytop, 1999).

4. APIACEAE

Foeniculum vulgare Mill.

Yöresel adı : Meletüre

Diğer adları : Saçı, İrziyan, Mayana, Razıyane, Tatlı Rezene

Rakım : 1200

Mevkii : Ardıçoluğu

Şekil 4.4. *Foeniculum vulgare* (Meletüre) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Bitkinin yaprakları kaynatılarak, gaz giderici olarak, olgunlaşmış tohumları hamura karıştırılarak ekmeğe tat vermek için kullanılır (Durmuş DOĞAN)

Genel Kullanım Şekli

Gaz söktürücü ve süt artırıcı etkenlere sahiptir. Yaprağı yara iyi edici, kökü ise idrar artırıcı olarak kullanılır. Tohumu gaz söktürücü ve koku verici olarak kullanılır. Yaprakları yemeklere koku ve tat vermek için kullanılır (Baytop, 1999).

5. APIACEAE

Petroselinum crispum L.

Yöresel adı : Maydanoz

Rakım : 1200

Mevkii : Akçeşme

Şekil 4.5. *Petroselinum crispum* (Maydanoz) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Salatalarda kullanıması yanında bitkinin yapraklarının kaynatılmasıyla elde edilen çayı Nefes darlığı, idrar arttırıcı, iltihap sökücü olarak kullanılır (Orhan MAVİ).

Genel Kullanım Şekli

Yaprakları idrar artırıcı ve adet söktürücü etkiye sahiptir (Baytop, 1999).

6. ARACEAE

Arum maculatum L.

Yöresel adı : Yılan Ekmeği

Diğer Adı : Diken üzümü, Gavur pancarı, Sarmalık, Yılan pancarı

Rakım : 1300

Mevkii : Göktepe

Şekil 4.6. *Arum maculatum* (Yılan ekmeği) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Meyveleri olgunlaşınca belirli eşit miktarda ünite karıştırılarak tok karnına alınınca hemoroidi olanlar için ağrı dindirici olarak kullanılır (Ümmühan YİĞİT)

Genel Kullanım Şekli

Taze yapraklar ve yumru hayvanlar ve insanlar için zararlıdır. Kurutulmuş ve suda kaynatılmış yumruların zehri gider ve gıda olarak kullanılır. Kuru yumrular balgam söktürücü ve kabızlık giderici, taze yapraklar ve taze yumrular haricen çıban açıcı, yara iyileştirici olarak kullanılır. Yapraklar haşlanarak et dolması yapılan yemeğe "tırşık" denilir (Baytop, 1999).

7. ASTERACEAE

Anthemis aciphylla Boiss. var. *aciphylla*

Yöresel adı : Papatya

Rakım : 1200

Mevkii : Akçeşme

Şekil 4.7. *Anthemis aciphylla* var. *aciphylla* (Papatya) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Papatya çiçekleri çay gibi demlenip içiliyor, bunun yanında alerjik rahatsızlıklarda vücutta oluşan alerjik reaksiyonları gidermek amacıyla kaynatılıp suyuyla banyo yapılıyor (Ümmühan YİĞİT).

8. ASTERACEAE

Centaurea urvillei DC. subsp. *urvillei*

Yöresel adı : Deve Dikeni

Rakım : 1350

Mevkii : Akçeşme

Şekil 4.8. *Centaurea urvillei* (Deve dikeni) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Hayvanlar yer. Arılar bal almak için kullanır (Raşit DOĞAN).

9. ASTERACEAE

Lactuca sativa L.

Yöresel adı : Marul

Yöresel adı : Bostan marulu.

Rakım : 1200

Mevkii : Akçeşme

Şekil 4.9. *Lactuca sativa* (Marul) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Yaprakları salata olarak kullanılır (Fatma DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Yaprakları baş ağrısı kesici, süt artırıcı cinsel arzuyu yatıştırıcı, hafif kabızlık giderici ve idrar artırıcı etkilere sahiptir. Tohumu yatıştırıcı, uyutucu, kabızlık giderici ve süt artırıcı olarak kullanılır (Baytop, 1999).

10. ASTERACEAE

Lactuca serriola L.

Yöresel adı : Keklik Otu

Diğer adları : Acı marul, Eşek marulu, Has marul, Yağ marul

Rakım : 1200

Mevkii : Ardıçoluğu

Şekil 4.10. *Lactuca serriola* (Keklik otu) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Hayvan yemi olarak kullanılmaktadır (Ümmühan YİĞİT).

Genel Kullanım Şekli

Çiçekli dalları idrar artırıcı ve yatıştırıcı etkilere sahiptir. Kurutulmuş sütü "marul yağı" olarak bilinir. Uyuşturucu ve uyutucu etkilere sahiptir (Baytop, 1999).

11. BERBERIDACEAE

Berberis crataegina DC.

Yöresel adı : Karamuk

Diğer Adları : Kadın tuzluğu, Sarı ağaç, Sarı çalı, Sarı odun

Rakım : 1250

Mevkii : Yarıkpınar (İnoluk)

Şekil 4.11. *Berberis crataegina* (Karamuk) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Güzeloluk yöresinde az bulunuyor, olgun meyveleri gıda olarak kullanıldığı gibi pekmezi yapılarak tüketilen karamuk yörede tansiyon rahatsızlıklarını gidermek için kullanılıyor. Meyvaları çekirdeğiyle birlikte kaynatılarak pekmez hazırlanıyor. Pekmezi turuncu yeşilimsi bir renk alan karamuku kuşlar ve koyunlar severek tüketiyor (Fatma DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Kökü iştah açıcı, ateş düşürücü ve kuvvet verici etkilere sahiptir. Meyveleri idrar artırıcı ve balgam söktürücü olarak kullanılır. Köklerinden sarı boyar madde elde edilir (Baytop, 1999).

12. BRASSICACEAE

Brassica oleracea L. var. *capitata* L.

Yöresel adı : Lahana

Rakım : 1200

Mevkii : Akçeşme

Şekil 4.12. *Brassica oleracea* (Lahana) doğal görünümü.

Yöresel Kullanım

Yörede lahananın, sindirime iyi geldiği bilinmekle beraber, yemeklerde ve turşu olarak tüketilmektedir (Ümmühan YİĞİT).

Genel Kullanım Şekli

Dahilen yumuşatıcı hazmettirici ve balgam söktürücü gibi özellikleri nedeniyle çok eskiden beri tedavide kullanılan bir bitki türüdür. Haricen yaraları iyileştirmek için yaprakları cerahatli yara üzerine sarılır. Tohumları, dahilen kurt düşürücü, cinsel gücü arttırıcı, idrar söktürücü olarak kullanılır (Baytop, 1999).

13. BRASSICACEAE

Brassica oleracea L. var. *italica* Plenck

Yöresel Adı : Brokoli

Rakım : 1200

Mevkii : Akçeşme

Şekil 4.13. *Brassica oleracea italica* (Brokoli) doğal görünümü.

Yöresel Kullanım

C vitamini bakımından zengin olduğu belirtilmekte ve salata olarak tüketilmektedir (Fatma DOĞAN).

14. BRASSICACEAE

Eruca sativa Mill.

Yöresel Adı : Roka

Rakım : 1200

Mevkii : Akçeşme

Şekil 4.14. *Eruca sativa* (Roka) doğal görünümü.

Yöresel Kullanım

Hardal bitkisi haşlanarak salata olarak tüketilmekte ve sindirim sistemine iyi geldiği bilinmektedir (Ümmühan YİĞİT).

Genel Kullanım Şekli

Yaprakları iştah açıcı olarak salata halinde kullanılır (Baytop, 1999).

15. BRASSICACEAE

Sinapis arvensis L.

Yöresel Adı : Hardal

Rakım : 1200

Mevkii : Akçeşme

Şekil 4.15. *Sinapis arvensis* (Hardal) doğal görünümü.

Yöresel Kullanım

Hardal bitkisi haşlanarak salata olarak tüketilmekte ve sindirim sistemine iyi geldiği bilinmektedir (Raşit DOĞAN).

16. CARYOPHYLLACEAE

Dianthus zonatus Fenzl var. *zonatus*

Yöresel adı : Karanfil

Rakım : 1200

Mevkii : Akçeşme

Şekil 4.16. *Dianthus zonatus* (Karanfil) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Tohumları çiğnenerek diş ve diş eti ağrıları, Soğuk algınlığını giderici olarak kullanıldığı gibi yemeklerde de baharat olarak kullanılmaktadır (Raşit DOĞAN)

17. CARYOPHYLLACEAE

Silene vulgaris (Mohench) Garcke

Yöresel adı : Gıvışkan

Diğer Adları : İbiş-gıbış

Rakım : 1200

Mevkii : Akçeşme

Şekil 4.17. *Silene vulgaris* (Gıvışkan Otu) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Böreklerde iç malzemesi olarak kullanılması daha fazla iken çay gibi demlenerek böbrek rahatsızlıklarında kullanılıyor (Orhan MAVİ).

Genel Kullanım Şekli

Kökleri ve toprak üstü kısımları idrar kesesi ve idrar yolları hastalıklarında kullanılır. Yaprakları çiçek açmadan toplanır ve pişirilerek yenir (Baytop, 1999).

18. CHENOPODIACEAE

Chenopodium album L.

Yöresel adı : Sirken

Diğer Adları : Akpazı, Ak kazayağı, Sirgen

Rakım : 1200

Mevkii : Ardıçoluğu

Şekil 4.18*: Chenopodium album* (Sirken) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Hem yaprakları hem de tohumları tavuk ve diğer kümes hayvanları için besin olarak kullanılıyor. Taze iken böreklerde iç malzemesi olarak kullanılır (Mürüvvet DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Çiçekleri dallar idrar artırıcı ve kabızlık giderici olarak kullanılır (Baytop, 1999).

19. CHENOPODIACEAE

Chenopodium sp.

Yöresel adı : Kursalak

Rakım : 1300

Mevkii : Armuteni

Şekil 4.19: *Chenopodium sp.* (Kursalak) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Bitkinin yaprakları ekşimsi bir tada sahip olup yöre halkı tarafından salatalarda ve börek yapımında kullanılır. Yapraklarının kaynatılmasıyla kadın hastalıklarında kullanılır (Fatma DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Yapraklar kabız, uyarıcı ve balgam söktürücü olarak kullanılır. Osmanlı döneminde saç ve kaş boyamakta kullanılan siyah renkli bir macunun hazırlanmasında kullanılır (Baytop, 1999).

20. CISTACEAE

Cistus creticus L.

Yöresel adı : Karağan

Diğer adları : Laden, Laden otu.

Rakım : 1350

Mevkii : Osmansekisi

Şekil 4.20. *Cistus creticus* (Karağan) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Bitkinin tohumları nazardan koruması için çocukların boynuna asılır. Çiçekleri arılar tarafından bal için kullanılır. Yaprakları kaynatılarak şeker hastaları tarafından kullanılır (Ümmühan YİĞİT).

Genel Kullanım Şekli

Yapraklar kabız, uyarıcı ve balgam söktürücü olarak kullanılır. Osmanlı döneminde saç ve kaş boyamakta kullanılan siyah renkli bir macunun hazırlanmasında kullanılır (Baytop, 1999).

21. CUCURBITACEAE

Cucurbita pepo L.

Yöresel adı : Kabak

Rakım : 1200

Mevkii : Akçeşme

Şekil 4.27. *Cucurbita pepo* (Kabak) doğal görünümü

Yöresel Kullanım

Dolması ve zeytinyağlı yemeği yapılmakta ve bağırsakları çalıştırdığına inanılmaktadır (Fatma DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

İnsanlarda zehirli olmayan bir kurt, tenya ve şerit düşürücü olarak kullanılır (Baytop, 1999).

22. CUCURBITACEAE

Cucumis sativus L.

Yöresel adı : Salatalık

Rakım : 1200

Mevkii : Akçeşme

Şekil 4.22. *Cucumis sativus* (Salatalık) doğal görünümü

Yöresel Kullanım

Sulu olmasından dolayı böbrekleri çalıştırdığı ifade edilmektedir. Salata ve turşu olarak tüketilmektedir (Orhan MAVİ).

Genel Kullanım Şekli

Salata yapımında kullanılır. Ayrıca turşusu yapılarak tüketilir.

23. CUCURBITACEAE

Ecballium elaterium (L.) A.Rich.

Yöresel adı : Cırtatan

Diğer adları : Cırlatan kavunu, Eşek Hıyarı, Acıdülek, Acı düvelek, Acı kavun, Cırtlak, Cırtlatan, Karga düveleği, Şeytan keleği

Rakım : 1300

Mevkii : Armuteni

Şekil 4.23. *Ecballium elaterium* (Cırtatan) doğal görünümü

Yöresel Kullanım

Sinüzit rahatsızlıklarında, meyve kesilerek çok az (1-2 kez) koklanarak sinüslerin açılması sağlandığı belirtilmiştir (Raşit DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Bitkide meyve ve kök idrar arttırıcı ve kabız giderici etkiye sahiptir. Dahilen alındığında yüksek miktarlarda kalın bağırsağı tahriş eder. Meyveler sıkılarak sinüzite karşı kullanılmaktadır. Köklerden hazırlanan lapa ve merhemler haricen tümörlere ve kronik cilt yaralarına karşı kullanılır (Baytop, 1999).

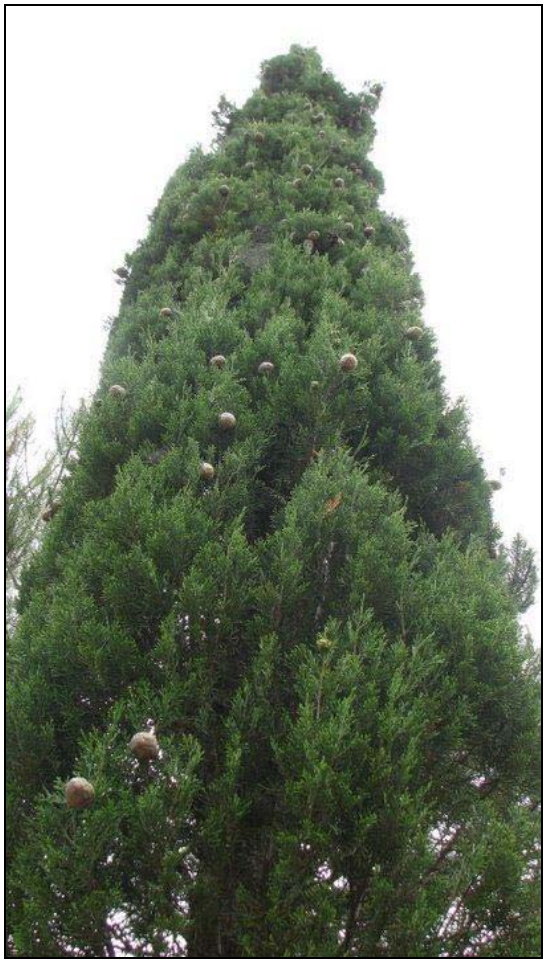
24. CUPRESSACEAE

Juniperus drupacea Lab.

Yöresel adı : Andız

Rakım : 1300

Mevkii : Armuteni

Şekil 4.24. *Juniperus drupacea* (Andız) doğal görünümü.

Yöresel Kullanım

Meyvesinden pekmez yapılarak, soğuk algınlığı, öksürük ve karaciğer rahatsızlıklarına iyi geldiği belirtilmiştir (Mürüvvet DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Meyvelerinin kaynatılması ile andız pekmezi yapılır. Andız pekmezi kuvvet verici ve afrodizyak olarak kullanılır. Dahilen kurt düşürücü olarak da kullanılır (Baytop, 1999).

25. CUPRESSACEAE

Juniperus foetidissima Willd.

Yöresel adı : Yağ Ardıcı

Rakım : 1200

Mevkii : Ardıç Oluğu

Şekil 4.25. *Juniperus foetidissima* Willd. (Yağ Ardıcı) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Ardıç ağacının tohum veriminin birer yıl arayla olduğunu belirterek, gerek tohumunu gerekse dallarını suda kaynatarak az miktarda şekerle karıştırarak özellikle öksürük kesici ve soğuk algınlığını giderici olarak kullanılıyor. Mide rahatsızlıklarında da bu şekilde kullanımın faydalı olduğu biliniyor (Orhan MAVİ).

Genel Kullanım Şekli

Yapaklar eskiden adet söktürücü, çocuk düşürücü ve idrar artırıcı olarak dahilen kullanılırdı (Baytop, 1999).

26. CUPRESSACEAE

Juniperus oxycedrus L.

Yöresel adı : Katran Ardıcı

Rakım : 1200

Mevkii : Ardıç Oluğu

Şekil 4.26. *Juniperus oxycedrus* (Katran Ardıcı) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Katran ardıcının çırası doğrudan ateş görmeden tenekeler içerisinde kaynatılarak pekmez rengini aldığında elde edilen öz yılan, arı sokmalarında, uyuz, egzama ve alerjik rahatsızlıklarda kullanılıyor. Küçükbaş hayvanlar için içme sularına çok az miktarda konularak tüketmeleri sağlanıyor (Mürüvvet DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Gövde ve dalları büyük kaplar içinde yakılarak elde edilen katran, insan ve hayvanlarda görülen ben, deri hastalıklarının tedavisinde haricen kullanılır (Baytop, 1999).

27. DIPSACACEAE

Cephalaria syriaca (L.) Schrader

Yöresel adı : Acımık

Diğer adları : Acumuk, Belemür, Pelemir

Rakım : 1200

Mevkii : Akçeşme

Şekil 4.27. *Cephalaria syriaca* (Acımık) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Genel olarak tüketimi pek bilinmiyor, Dallarından süpürge yapılarak faydalanılıyor. Özellikle develerin çok severek tükettiği belirtiliyor (Raşit DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Tohum yağı dericilikte, hayvanları yağlamakta ve bezir yağının içerisine karıştırılarak kullanılır (Baytop, 1999).

28. ERICACEAE

Arbutus andrachne L.

Yöresel adı : Sandal

Diğer adları : Sandal ağacı

Rakım : 1300

Mevkii : Armuteni

Şekil 4.28. *Arbutus andrachne* (Sandal Ağacı) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Meyveleri şeker hastaları tarafından kaynatılıp içilerek kullanılır. Ağacın meyveleri taze olarak tüketimi böbrek taşlarını düşürmede kullanılır ayrıca odununun yaş ikn yumuşal olması nedeniyle kaşık yapımında kullanılır (Ümmühan YİĞİT).

Genel Kullanım Şekli

Yapraklar, kabız ve antiseptik etkilere sahip, idrar yolları hastalıklarında kullanılır (Baytop, 1999).

29. ERICACEAE

Erica manipuliflora Salibs.

Yöresel adı : Püren

Diğer adları : Funda, Süpürge çalısı

Rakım : 1350

Mevkii : Osmansekisi

Şekil 4.29. *Erica manipuliflora (*Püren) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Süpürge yapımında kullanılmakta ve arılar bal için kullanır (Mürüvvet DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

İdrar yollarını temizleyici, idrar söktürücü ve kabızlığı giderici etkilere sahiptir (Baytop, 1999).

30. EUPHORBIACEA

Euphorbia macroclada Boiss.

Yöresel adı : Sütleğen

Rakım : 1200

Mevkii : Ardıç Oluğu

Şekil 4.30. *Euphorbia macroclada Boiss*. (Sütleğen) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Genel kullanım şeklinden daha çok, siğilleri iyileştirmede dalarından koparılarak çıkarılan sütü siğillere sürülerek tedavisi uygulanıyor (Orhan MAVİ).

Genel Kullanım Şekli

Sütü kuvvetli kabızlık giderici etkiye sahiptir (Baytop, 1999).

31. FABACEAE

Genista spinosa L.

Yöresel adı : Deve azganı

Rakım : 1200

Mevkii : Ardıç Oluğu

Şekil 4.31. *Genista spinosa* (Deve Azganı) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Arılar bal için çiçeklerinden faydalanır (Orhan MAVİ).

Genel Kullanım Şekli

Çiçekler ve dallar idrar artırıcı, terletici ve kabızlık giderici olarak kullanılır. Çiçekleri yün ve keten liflerini sarıya veya yeşile boyamak için kullanılır (Baytop, 1999).

32. FABACEAE

Medicago sativa L. subsp. *sativa*

Yöresel adı : Dilpir

Rakım : 1300

Mevkii : Ardıç Oluğu

Şekil 4.32. *Medicago sativa* (Dilpir) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Hasat edilerek hayvanlara yedirilir, mera ortamında hayvanlara otlatılır (Raşit DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Hayvan yemi olarak yetiştirilir (Baytop, 1999).

33. FABACEAE

Vicia narbonensis L.

Yöresel adı : Dağ baklası

Rakım : 1200

Mevkii : Ardıç Oluğu

Şekil 4.33. *Vicia narbonensis* (Dağ baklası) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Yörede hayvansal yem bitkisi olarak kullanılmaktadır (Ümmühan YİĞİT).

34. FAGACEAE

Quercus coccifera L.

Yöresel adı : Piner

Diğer adları : Kermes meşesi, Kırmız

Rakım : 1350

Mevkii : Osmansekisi

Şekil 4.34. *Quercus coccifera* (Piner) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Ağacın tohumları toplanıp kestane gibi pişirilip tüketildiğinde mide rahatsızlığını gidermede kullanılır. Meyvesinin kaynatılmasıyla elde edilen çayı kabızlığı gidermek için kullanılır. Yaprakları hayvan yemi olarak ta kullanılır (Ümmühan YİĞİT).

Genel Kullanım Şekli

Üzerinde yaşayan böcekten elde edilen bir boyar madde olan "kırmız" elde edilir. Eskiden kumaş, gıda ve ilaçların kırmızı renge boyanmasında kullanılırmış (Baytop, 1999).

35. GERANIACEAE

Erodium cicutarium (L.) L' Herit

Yöresel adı : Cılık

Diğer adları : Dönbaba, Saat otu, İğneli, Çobaniğnesi

Rakım : 1300

Mevkii : Göktepe

Şekil 4.35. *Erodium cicutarium* (Cılık) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Bitkinin yaprakları börek içi ve salata yapımında kullanılır (Orhan MAVİ).

Genel Kullanım Şekli

Bitki kan kesici ve kabızlığı giderici özelliğe sahiptir (Baytop, 1999).

36. GERANIACEAE

Geranium robertianum L.

Yöresel adı : Itır

Diğer adları : Turna gagası, Leylek gagası

Rakım : 1300

Mevkii : Armuteni

Şekil 4.36. *Geranium robertianum* (Itır) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Şeker hastalığın'da dengeleyici olarak çayı yapılmak suretiyle tüketilmektedir (Raşit DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Bitki kabızlığı giderici, kan kesici, idrar artırıcı ve kuvvet verici, şeker hastalığı için kullanılır (Baytop, 1999).

37. JUGLANDACEAE

Juglans regia L.

Yöresel adı : Ceviz

Rakım : 1200

Mevkii : Akçeşme

Şekil 4.37. *Juglans regia* (Ceviz) doğal görünümü.

Yöresel Kullanım

Ceviz, hamur işi ve tatlılarda tüketilmesi yanında kuruyemiş olarakta tüketilmekte. Zihni açtığına ve sinirlere iyi geldiğine inanılmaktadır (Fatma DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Cevizin yaprağı ve meyvesi iştah açıcı, kabızlık giderici, kan şekerini düşürücü, kuvvet verici etkileri vardır. Haricen deri hastalıklarında kullanılır (Baytop, 1999).

38. LAMIACEAE

Ajuga chamaepitys (L.) Schieb. subsp. *chia* (Schieb.) Arcang. var. *chia*

Yöresel adı : Yavşan

Rakım : 1200 m

Mevkii : Akçeşme

Şekil 4.38. *Ajuga chamaepitys* (Yavşan Otu) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Bitkinin yaprakları kaynatılarak karın ağrısı, kadın hastalıkları tedavisinde ve şekeri düşürmede kullanılır (Durmuş DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Toprak üstü kısmı uçucu yağ, rezin ve acı madde taşır. Orta çağdan beri idrar arttırıcı, kuvvet verici, terletici, adet söktürücü, yara iyi edici ve zehirli hayvan (akrep, yılan) sokmalarına karşı panzehir olarak büyük bir üne sahiptir (Baytop, 1999).

39. LAMIACEAE

Mentha x piperita L.

Yöresel adı : Nane

Diğer adları : Bahçe nanesi, Biber nane, Tülfüli nane, Misk nanesi

Rakım : 1200

Mevkii : Akçeşme

Şekil 4.39. *Mentha x piperita* (Nane) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Sinirsel kökenli mide bulantılarını kesici, gaz söktürücü, koku verici ve baharat olarak kullanılıyor (Raşit DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Nanenin taze ya da kurutulmuş yaprakları, bazı yemek ve besinlere katıldığı gibi ilaç, besin ve parfümeri endüstrilerinde de kullanılır (Baytop, 1999).

40. LAMIACEAE

Mentha pulegium L.

Yöresel adı : Yarpuz

Diğer adları : Filiskin, Pülüskün, Nene

Rakım : 1250

Mevkii : Yarıkpınar (İnoluk)

Şekil 4.40. *Mentha pulegium* (Yarpuz) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Ferahlatıcı, koku verici, mide bulantısı kesici, antiseptik özelliği vardır (Durmuş DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Kuvvet verici, hazmettirici, balgam ve safra söktürücü ve adet getirici özelliğe sahiptir. Bu bitkiden elde edilen yağ "Filiskin yağı" adıyla bilinir. Bir şeker üzerine 2-10 damla damlatılarak alınarak kullanılır (Baytop, 1999).

41. LAMIACEAE

Ocimum basillicum L.

Yöresel adı : Fesleğen

Diğer adları : Fesliğen, Peslan, Reyhan otu

Rakım : 1200

Mevkii : Akçeşme

Şekil 4.41 *Ocimum basillicum* (Fesleğen) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Süs bitkisi ve kokusu amacıyla yetiştirilir, baharat olarak salatalarda kullanılır (Orhan MAVİ).

Genel Kullanım Şekli

Yaprakları ve tohumları yatıştırıcı, idrar artırıcı ve gaz söktürücü etkilere sahiptir. Baharat olarakta kullanılır (Baytop, 1999).

42. LAMIACEAE

Rosmarinus officinalis L.

Yöresel adı : Biberiye

Diğer adları : Hasalban, Kuş dili

Rakım : 1200

Mevkii : Ardıç Oluğu

Şekil 4.42. *Rosmarinus officinalis* (Biberiye) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Bitkinin yaprakları çay olarak tüketilerek hazımsızlık ve vücut şişkinliğinin giderilmesinde kullanılır. Kurutulmuş yaprakları baharat olarak, yağı ise kozmetikte kullanılır. Bitkinin taze yaprakları kaynatılarak romatizmalı bölgelerde ağrı giderici olarak kullanılır (Ümmühan YİĞİT).

Genel Kullanım Şekli

Dahilen kabız giderici, hazmı kolaylaştırıcı, safra artırıcı, idrar söktürücü, haricen ise yaraların tedavisinde kullanılır (Baytop, 1999).

43. LAMIACEAE

Thymus sp.

Yöresel adı : Kekik

Diğer adları : Nemanul otu, Sater, Zater

Rakım : 1200

Mevkii : Ardıç Oluğu

Şekil 4.43. *Thymus sp.* (Kekik) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Çay olarak demlenerek kullanılıyor, yöresel olarak kullanıldığı rahatsızlıklar tansiyon, ağrı, ve böbrek taşı rahatsızlıkları. Kalbe ve basura zararlı olduğu belirtiliyor (Orhan MAVİ).

Genel Kullanım Şekli

Midevi yatıştırıcı, antiseptik kurt düşürücü ve kan dolaşımını uyarıcı etkileri vardır. Baharat olarak kullanılır (Baytop, 1999).

44. LILIACEAE

Allium cepa L.

Yöresel adı : Soğan

Rakım : 1200

Mevkii : Akçeşme

Şekil. 4.44. *Allium cepa* (Soğan) doğal görünümü.

Yöresel Kullanım

Salatalarda ve yemeklerde kullanılarak tüketilmektedir. Çiğ olarak tüketimi sayesinde soğuk algınlığına iyi geldiği belirtilmiştir (Mürüvvet DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

İdrar artırıcı, kabızlık giderici, kan şekerini düşürücü, tansiyon düşürücü, yara iyi edici, kalp kuvvetlendirici, bağırsak hareketlerini artırıcı özelliğe sahiptir (Baytop, 1999).

45. LILIACEAE

Allium porrum L.

Yöresel adı : Pırasa

Rakım : 1200

Mevkii : Akçeşme

Şekil 4.45. *Allium porrum* (Pırasa) doğal görünümü.

Yöresel Kullanım

Sindirim sistemini çalıştırdığına ve tek başına yemek veya türlü sebzelerle yemek olarak beraber tüketildiği belirtilmiştir (Fatma DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Tohumları cinsel gücü artırmada, balgam söktürücü, idrar artırıcı, hazmettirici ve uyarıcı etkilere sahiptir (Baytop, 1999).

46. LILIACEAE

Allium rotundum L.

Yöresel adı : Körmen

Diğer adları : Kömüren

Rakım : 1300

Mevkii : Armuteni

Şekil 4.46. *Allium rotundum* (Körmen) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Böreklerde yapraklarıyla birlikte kullanılmaktadır (Mürüvvet DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Haricen çıbanları olgunlaştırmak için külde pişirilmiş soğan ezilerek çıban üzerine sarılır. Sebze olarak kullanılmaktadır (Baytop, 1999).

47. LILIACEAE

Allium sativum L.

Yöresel adı : Sarımsak

Rakım : 1200

Mevkii : Akçeşme

Şekil 4.47. *Allium sativum* (Sarımsak) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Soğuk algınlığına olan faydası bilinmekte olup yemek ve salatalarda kullanılmaktadır. Ayrıca tansiyon düşürmek için kullanılır (Fatma DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Antiseptik, idrar artırıcı, solucan düşürücü, iştah açıcı ve tansiyon düşürücü etkilere sahiptir (Baytop, 1999).

48. LILIACEAE

Asphodelina rigidifolia (Boiss.) Baker

Yöresel adı : Teke sakalı

Rakım : 1200

Mevkii : Ardıç Oluğu

Şekil 4.48. *Asphodelina rigidifolia* (Teke Sakalı) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Teke sakalının tohumları toplanarak un haline gelinceye kadar dövülüp arpa unuyla lapa haline getirilerek vücutta bulunan ağrılı bölgelere kompres uygulanarak ağrı kesici olarak kullanılıyor (Raşit DOĞAN).

49. LILIACEAE

Muscari armeniacum Leichtlin ex Baker

Yöresel adı : Arap Sümbülü

Rakım : 1300

Mevkii : Göktepe

Şekil 4.49. *Muscari armeniacum* (Arap Sümbülü) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Süs bitkisi amaçlı kullanılmaktadır. (Orhan MAVİ).

50. LILIACEAE

Ruscus aculeatus L.

Yöresel adı : Kandak

Diğer adları : Tavşan memesi, Dişi kuşkonmaz, Enir, Fare dikeni, Yaban mersini

Rakım : 1300

Mevkii : Katrangediği

Şekil 4.50. *Ruscus aculeatus* (Kandak) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Meyveleri idrar söktürücü ve böbreklerden kum dökücü olarak kullanılır (Durmuş DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

İdrar arttırıcı, kum dökücü, iştah açıcı, ateş düşürücü ve terletici etkilere sahiptir. Meyveleri kurutulup kavrulduktan sonra kahve yerine kullanılır (Baytop, 1999).

51. LILIACEAE

Urginea maritima L.

Yöresel adı : Şalgaba

Diğer adları : Ada soğanı, Ak soğan, Ayı soğanı, Beyaz soğan, Loteşir soğanı, Ölü soğan

Rakım : 1250

Mevkii : Yarıkpınar (İnoluk)

Şekil 4.51. *Urginea maritima* (Şalgaba) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Şalgaba kökünün kesilmesiyle elde edilen sıvı yapıştırıcı olarak kullanılmaktadır (Raşit DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Zehirlidir. Dahilen alınınca kusma ve isal yapıcıdır. Drog şeklinde kalp kuvvetlendirici ve idrar artırıcı olarak kullanılır (Baytop, 1999)

52. MALVACEAE

Alcea pallida Waldst.& Kit.

Yöresel adı : Hatmi

Rakım : 1300

Mevkii : Armuteni

Şekil 4.52. *Alcea pallida* (Hatmi Çiçeği) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Tohum ve çiçekleri kaynatılarak bronşit ve öksürük tedavisinde kullanılmaktadır. Ayrıca bu karışım cilt temizliği ve lekelerini gidermede kullanılır (Mürüvvet DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Çiçeği göğüs yumuşatıcı ve tahrişleri giderici etkiye sahiptir. Kökü idrar söktürücü, solunum yolu tahrişlerinde yumuşatıcı, korucuyu ve yaraların iyileştirilmesinde kullanılır (Baytop, 1999).

53. MALVACEAE

Hibiscuss esculentus L.

Yöresel adı : Bamya

Rakım : 1300

Mevkii : Armuteni

Şekil 4.53. *Abelmoschus esculentus* (Bamya) doğal görünümü.

Yöresel Kullanımı

Kabızlığa iyi geldiği ve zeytinyağlı yemek olarak tüketildiği belirtilmiştir (Ümmühan YİĞİT).

Genel Kullanım Şekli

Çiçeğinden ve kökünden hazırlanan infüzyon ile dahilen göğüs yumuşatıcı, lapa halinde çıbanları olgunlaştırıcı olarak haricen kullanılır. Meyvelerinden hazırlanan yemekle kabız giderici ve yumuşatıcı bir etkiye sahiptir(Baytop, 1999).

54. MALVACEAE

Malva sylvestris L.

Yöresel adı : Ebegümeci

Diğer adları : Ebemgümeci

Rakım : 1200

Şekil 4.54. *Malva sylvestris* (Ebegümeci) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Böreklerde iç malzeme olarak kullanılıyor, ayrıca yağda kavrularak yemeği yapılıp tüketiliyor. Sindirim sistemini rahatlattığı belirtiliyor (Orhan MAVİ).

Genel Kullanım Şekli

Yaprakları solunum ve sindirim sistemi ve tahrişleri ve iltihaplarında koruyucu olarak kullanılır (Baytop, 1999).

55. MORACEAE

Morus alba L.

Yöresel adı : Akdut

Rakım : 1200

Mevkii : Akçeşme

Şekil 4.55. *Morus alba* (Akdut) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Meyve olarak tüketimi olmakta, bunun yanında pekmez yapılarak tüketilmektedir (Durmuş DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Yapraklardan hazırlanan infüzyon ateş düşürücü ve idrar artırıcı etkilere sahiptir. Yaprakları ipek böceği yetiştirilmesinde önemli bir yere sahiptir (Baytop, 1999).

56. MORACEAE

Morus nigra L.

Yöresel adı : Karadut

Rakım : 1200

Mevkii : Akçeşme

Şekil 4.56. *Morus nigra* (Karadut) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Meyve olarak tüketimi olmakta, bunun yanında pekmez yapılarak tüketilmektedir (Raşit DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Yaprakları şeker hastalığı için kullanılır. Meyvelerinden hazırlanan şurup ağız ve boğaz hastalıklarında kullanılır. Karadut kökü veya kök kabuğu tenya düşürücü ve kabızlık giderici etkiye sahiptir (Baytop, 1999).

57. ORCHIDACEAE

Orchis anatolica Boiss.

Yöresel adı : Salep

Rakım : 1200

Mevkii : Ardıç Oluğu

Şekil 4.57. *Orchis anatolica* (Salep) doğal görünümü.

Yöresel Kullanımı

Yumrusundan yapılan içeceğin mide rahatsızlıklarına iyi geldiği biliniyor, fakat yörede faydalanılamıyor (Ümmühan YİĞİT).

Genel Kullanım Şekli

Cinsel arzuyu artırıcı, kuvvet verici, ishal kesici ve gıda olarak kullanılmaktadır (Baytop, 1999).

58. PAPAVERACEAE

Glaucium corniculatum (L.) Rud. subsp. *corniculatum*

Yöresel adı : Lale Kökü

Diğer adları : Boynuzlu gelincik, Boynuzlu haşhaş, Gülfatma

Rakım : 1200

Mevkii : Ardıç Oluğu

Şekil 4.58. *Glaucium corniculatum* (Lale Kökü) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Böreklerde iç malzemesi olarak yaprakları kullanılır (Fatma DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Yaprakları yatıştırıcı, öksürük kesici, uyutucu ve uyuşturucu etkiye sahiptir (Baytop, 1999).

59. PAPAVERACEAE

Glaucium leiocarpum Boiss.

Yöresel adı : Kuş Ekmeği

Rakım : 1300

Mevkii : Göktepe

Şekil 4.59. *Glaucium leiocarpum* (Kuş Ekmeği) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Böreklerde iç malzemesi olarak yaprakları kullanılır (Durmuş DOĞAN).

60. PINACEAE

Cedrus libani A.Rich.

Yöresel adı : Sedir

Diğer adları : Katran, İnce Katran, Sarı Katran, Kamalak

Rakım : 1350

Mevkii : Osmansekisi

Şekil 4.60. *Cedrus libani* (Sedir Ağacı) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Ağacın reçineli odununun toprak altına gömülerek üstünden ateş yakılmasıyla elde edilen sıvıya katran "püse" denir. Katran soğuk algınlığı göğüs ve sırt bölgesine sürülerek terletici, yumuşatıcı, ağrı giderici ve kas gevşetici olarak kullanılır. Aynı zamanda hayvanlara sinek ve parazit gelmesini önlemek için kullanılır (Raşit DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Elde edilen katran haricen hayvanların deri hastalıklarında ve deri parazitlerinin temizlenmesinde kullanılır. Ayrıca az miktarda arı kovanına konularak kovan güvesine karşı kullanılır (Baytop, 1999).

61. PINACEAE

Pinus brutia Ten.

Yöresel adı : Çam

Diğer adları : Kızılçam

Rakım : 1300

Mevkii : Armuteni

Şekil 4.61. *Pinus brutia* (Kızılçam) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Ağacın gövdesinin yaralanmasıyla çıkan sıvı iltihaplı yaraların iyileştirilmesinde kullanılır. Kozalaklar kaynatılıp çay gibi içilerek öksürük kesmede, aynı zamanda yakacak tutuşturucu olarak ta kullanılır (Mürüvvet DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Katranı dahilen solunum sistemi, idrar yolları hastalıklarında antiseptik olarak hap halinde günde 1-1.5 gr alınır. Haricen cilt hastalıklarına karşı merhem olarak kullanılır (Baytop, 1999).

62. PLANTAGINACEAE

Plantago lanceolata L.

Yöresel adı : Kırk Sinir

Diğer adları : Sinirotu

Rakım : 1250

Mevkii : Yarıkpınar (İnoluk)

Şekil 4.62. *Plantago lanceolata* L. (Kırk Sinir) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Sadece yaralanmalarda lapa haline getirilerek pansuman olarak kullanılıyor (Fatma DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Dahilen kabızlık giderici, göğüs yumuşatıcı, balgam söktürücü idrar artırıcı olarak kullanılır. Haricen yara iyi edici ve çıban açıcı olarak kullanılır (Baytop, 1999).

63. POACEAE

Agropyron cristatum (L.) Gaertner

Yöresel adı : Ayrık

Diğer adları : Otlak ayrığı

Rakım : 1300

Mevkii : Katran Gediği

Şekil 4.63. *Agropyron cristatum* (Ayrık Otu) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Hayvan yemi olarak kullanılmaktadır (Orhan MAVİ).

Genel Kullanım Şekli

Rizomundan elde edilen drog infüzyon halinde idrar artırıcı ve kabızlık giderici olarak kullanılır (Baytop, 1999).

64. POACEAE

Hordeum vulgare L.

Yöresel adı : Arpa

Rakım : 1300

Mevkii : Katran Gediği

Şekil 4.64. *Hordeum vulgare* (Arpa) doğal görünümü.

Yöresel Kullanımı

Hayvan yemi olarak kullanılmaktadır (Raşit DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Hayvan yemi olarak yetiştirilir. Ayrıca yumuşatıcı ve bilhassa idrar artırıcı kuvvet verici olarak kullanılır (Baytop, 1999).

65. POACEAE

Triticum aestivum L.

Yöresel adı : Buğday

Rakım : 1300

Mevkii : Katran Gediği

Şekil 4.65. *Triticum aestivum* L. (Buğday) doğal görünümü.

Yöresel Kullanımı

Kepekli olarak ekmek yapımında ve hamur işlerinde kullanılmakta. Sindirim sistemini çalıştırdığı ve besleyici olduğu belirtilmiştir (Raşit DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Gıda olarak (ekmek, bulgur, makarna, nişasta gibi) kullanılır.

66. POACEAE

Zea mays L.

Yöresel adı : Mısır

Rakım : 1300

Mevkii : Katran Gediği

Şekil 4.66. *Zea mays* (Mısır) doğal görünümü.

Yöresel Kullanımı

Mısır püsküllerinin kurutularak çayının içilmesinin böbreklere iyi geldiği bilinmektedir (Mürüvvet DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Baytop (1984), "Türkiye de bitkilerle Tedavi" adlı eserinde, mısır püskülleri, döllenme başlamadan önce kesilir ve gölgede kurutulur. Güvenilir bir idrar sökücü gerektiğinde, aynı zamanda etkili ve başka hiçbir zararı olmayan zayıflatma ve bedendeki yağı azaltma ilacı olarak kullanılan mısır püskülü çayı iiçilebileceğini bildirmektedir.

67. POLYGONACEAE

Rumex acetosella L. (Ekşi Kulak)

Yöresel adı : Ekşi kulak

Diğer adları : Kuzu kulağı, ebem ekşisi

Rakım : 1200

Mevkii : Akçeşme

Şekil 4.67. *Rumex acetosella L.* (Ekşi Kulak) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Börek iç malzemesi olarak kullanılıyor, faydası bilinmiyor. Bunun yanında çiğ olarak salatalarda tüketiliyor (Fatma DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Yapraklar lapa halinde çıban ve yaralar üzerine sarılarak kullanılır. Kökler infüzyon halinde dahilen idrar artırıcı safra söktürücü ve ateş düşürücü olarak kullanılmaktadır (Baytop, 1999).

68. POLYGONACEAE

Rumex patientia L.

Yöresel adı : Labada

Diğer adları : Büyük labada

Rakım : 1200

Mevkii : Ardıç Oluğu

Şekil 4.68. *Rumex patientia* (Labada) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Börek iç malzemesi olarak kullanılıyor (Durmuş DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Yaprakları sebze olarak yenir. Haricen lapa halinde çıbanları olgunlaştırmak ve yaraları iyileştirmek için kullanılır. Kökünden elde edilen drog kuvvet verici, kan temizleyici, hazmettirici ve kabızlık giderici olarak kullanılır (Baytop, 1999).

69. PORTULACEAE

Portulaca oleracea L.

Yöresel adı : Semiz Otu

Diğer adları : Tohmegan

Rakım : 1200

Mevkii : Akçeşme

Şekil 4.69. *Portulaca oleracea* (Semiz Otu) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Çiğ olarak salata malzemesi ve kavrularak yermek olarak tüketiliyor (Durmuş DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Bitki idrar söktürücü, tohum kurt düşürücü, yaprak lapa halinde basura karşı kullanılır (Baytop, 1999).

70. PRIMULACEAE

Cyclamen cilicium Boiss. & Heldr. var. *cilicium*

Yöresel adı : Deve Tabanı

Diğer adları : Domuzağırşağı, Domuz elması, Dana göbeği, Tavşan paçası, Yer somunu, Topalak

Rakım : 1200

Mevkii : Akçeşme

Şekil 4.70. *Cyclamen cilicium* (Deve Tabanı) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Süs bitkisi olarak yetiştirilir. Ayrıca hayvanlarda soğuk algınlığını gidermek için lapa gibi pişirilip yedirilmektedir (Mürüvvet DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Yumruları kusturucu, kabızlık giderici ve uyarıcı etkilere sahiptir. Yumruları süs bitkisi olarak yurt dışına ihraç edilir (Baytop, 1999).

71. RHAMNACEAE

Paliurus spina-christi Mill.

Yöresel adı : Çaltı Ağacı

Diğer adları : Çalı dikeni, Çalı tohumu, Çatlı dikeni, Çeşmezen, İsa Dikeni, Kara Diken, Kunar

Rakım : 1300

Mevkii : Göktepe

Şekil 4.71. *Paliurus spina-christi* (Çaltı Ağacı) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Ağacın tohumları dövülüp kaynatılıp içildiğinde böbrek iltihabını kurutmakta ve böbrek taşını düşürmede kullanılır (Ümmühan YİĞİT).

Genel Kullanım Şekli

"Meyve, dahilen kabız giderici, idrar arttırıcı, taş düşürücü ve göz hastalıklarında kullanılır. Taze yaprakları çıban açıcı olarak yaranın üzerine sarılır (Baytop, 1999).

72. RHAMNACEAE

Rhamnus oleoides L. subsp. *graecus* (Boiss. & Reut.) Holmboe

Yöresel adı : Kördiken

Rakım : 1250

Mevkii : Yarıkpınar (İnoluk)

Şekil 4.72. *Rhamnus oleoides* (Kördiken) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Sakızı ağrıyan çürük dişlere kompres olarak uygulanıyor ve ağrı kesici olarak kullanılıyor. Yaprakları arpa unuyla karıştırılıp dövülerek lapa haline getiriliyor ve çıbanlara kompres yapılarak iltihap kurutucu olarak kullanılıyor (Fatma DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Kök kabukları dahilen sarılığa ve vücutta su toplanmasına karşı suyu boşaltıcı olarak kullanılır (Baytop, 1999).

73. ROSACEAE

Amelanchier parviflora Boiss. var. *parviflora*

Yöresel adı : Taş Armut

Diğer adları : Çepni, Karagöz, Gemerek

Rakım : 1300

Mevkii : Armuteni

Şekil 4.73. *Amalanchier parviflora* (Taş Armudu) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Meyvesinin mide ağrılarına iyi geldiğine inanılıyor, ayrıca yine mide rahatsızlıkları için yaprakları kaynatılıp suyu içiliyor, kış mevsiminde ağacın yapraksız dönemlerinde dalları kaynatılıp kullanılıyor (Raşit DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Meyveleri gıda olarak tüketilir.

74. ROSACEAE

Amygdalus communis L.

Yöresel adı : Badem

Rakım : 1200

Mevkii : Akçeşme

Şekil 4.74. *Amygdalus communis* L. (Badem) doğal görünümü.

Yöresel Kullanımı

Taze iken yenir. Aynı zamanda çekirdeği kuruyemiş olarak tüketilmektedir (Fatma DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Meyvası dahilen kabız giderici, haricen ise yumuşatıcı ve yara iyi edici olarak kullanılır (Baytop, 1999).

75. ROSACEAE

Crataegus monogyna Jacg. subsp. *monogyna*

Yöresel adı : Alıç

Diğer adları : Beyaz diken, ekşi muşmula, edram, geviş, yemişen

Rakım : 1200

Mevkii : Akçeşme

Şekil 4.75. *Crataegus monogyna* (Alıç) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Yöresel kullanımında odununun yumuşak olması nedeniyle kaşık yapımında kullanlılıyor. Sadece kalp rahatsızlıkları için alıç meyveleri kaynatılarak suyu içilmek suretiyle tüketildiği gibi, meyveleri gıda olarak yeniliyor (Orhan MAVİ).

Genel Kullanım Şekli

Meyveleri sinir sistemini yatıştırıcı, spazmları azaltıcı, kalp atım hızını yavaşlatıcı, tansiyon düşürücü, idrar söktürücü ve kabız giderici gibi etkileri vardır (Baytop, 1999).

76. ROSACEAE

Cydonia oblonga L.

Yöresel adı : Ayva

Rakım : 1200

Mevkii : Akçeşme

Şekil 4.76. *Cydonia oblonga* (Ayva) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Meyveleri çiğ tüketilmesi yanında, pişirilip tüketilmek suretiyle mide ağrılarını gidermede kullanılır. Yapraklarının kaynatılmasıyla elde edilen çay öksürük kesilmesi için kullanılır (Mürüvvet DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Ayva çekirdeği dahilen dekoksiyon halinde çocuk ishallerine karşı, haricen gargara halinde boğaz hastalıklarında ve deri üzerine tatbik edilerek yumuşatıcı olarak kullanılır. Meyvesi kabız giderici olarak etkilidir. Yaprağı dekoksiyonu uykusuzluk ve sinirlilik hallerinde yatıştırıcı ve zayıf bir ateş düşürücü olarak etkilidir (Baytop, 1999).

77. ROSACEAE

Prunus domestica L.

Yöresel adı : Erik

Rakım : 1200

Mevkii : Akçeşme

Şekil 4.77. *Prunus domestica* (Erik) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Taze meyve olarak tüketilmesi yanında kurutularak da yenir. Aynı zamanda kaynatılarak hoşafı yapılır (Fatma DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Meyva dahilen besleyici ve hafif kabızlık giderici olarak kullanılmaktadır (Baytop, 1999).

78. ROSACEAE

Prunus spinosa L. subsp. *dasyphylla* (Schur) Domin

Yöresel adı : Çakal eriği

Rakım : 1300

Mevkii : Armuteni

Şekil 4.78. *Prunus spinosa* (Çakal eriği) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Meyveleri ateşte bir miktar suyla kaynatılarak süzgeçten geçiriliyor ve şekerle karıştırılarak kavanozlara aktarılıyor, mide rahatsızlıklarında ve soğuk algınlığına iyi geldiği belirtiliyor (Ümmühan YİĞİT).

Genel Kullanım Şekli

Yapraklar kabız giderici, çiçekleri idrar artırıcı ve kurt düşürücü, meyve kabız giderici etkiye sahiptir (Baytop, 1999).

79. ROSACEAE

Pyrus elaeagnifolia Pall. subsp. *kotschyana* (Boiss.) Browicz

Yöresel adı : Ahlat

Diğer adları : Dağ armudu

Rakım : 1200

Mevkii : Akçeşme

Şekil 4.79. *Pyrus elaegrifolia* (Ahlat) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Meyveleri yenir, fazla yenirse kabızlığa sebep olur. Ayrıca hayvanlara yiyecek olarakta verilir (Raşit DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Meyvaları olgunlaşınca gıda olarak kullanılır.

80. ROSACEAE

Rosa canina L.

Yöresel adı : Kuşburnu

Diğer adları : Yabani gül, gül burnu, it burnu, gül elması, köpek gülü meyvesi, şillan

Rakım : 1200

Mevkii : Akçeşme

Şekil 4.80. *Rosa canina* L. (Kuşburnu) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Kuşburnu meyveleri çay gibi demlenip suyu şeker hastalığı ve mide rahatsızlıklarında kullanılıyor (Fatma DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Meyvesi kabızlık giderici kuvvet verici etkilere sahiptir. Ayrıca şeker hastalığına karşıda kullanılmaktadır (Baytop, 1999).

81. SALICACEAE

Populus nigra L. subsp. *nigra*

Yöresel adı : Kavak

Rakım : 1200

Mevkii : Akçeşme

Şekil 4.81. *Populus nigra* (Kavak) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Bahçelerde rüzgar kesici ve odun hammaddesi olarak kullanılmaktadır (Durmuş DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Tomurcuğu dahilen kabızlık giderici idrar artırıcı, terletici, yatıştırıcı ve balgam söktürücü, haricen basur ve yanıklarda ağrı kesici ve iyileştirici olarak kullanılır (Baytop, 1999).

82. SALICACEAE

Salix alba L.

Yöresel adı : Söğüt

Rakım : 1200

Mevkii : Akçeşme

Şekil 4.82. *Salix alba* (Söğüt) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Dal kabukları romatizmal ağrılar için kurutularak toz haline getirilip, bir bardak suyun içerisinde bir gram kadar alınıp ağrı kesici olarak kullanılmaktadır (Orhan MAVİ).

Genel Kullanım Şekli

Kabuğu dahilen yatıştırıcı, kuvvet verici, ateş düşürücü, kabızlık giderici, romatizma ağrılarını giderici olarak kullanılır (Baytop, 1999).

83. SCROPHULARIACEAE

Verbascum sp.

Yöresel adı : Sığır kuyruğu

Rakım : 1200

Mevkii : Akçeşme

Şekil 4.83. *Verbascum sp.* (Sığır kuyruğu) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Çiçekleri kaynatılarak çayı yapılır ve bronşit hastalığı için kullanılır (Ümmühan YİĞİT).

Genel Kullanım Şekli

Çiçeği balgam söktürücü ve göğüs yumuşatıcı etkiye sahiptir. Yaprakları ise terletici, balgam söktürücü, yatıştırıcı, idrar artırıcı ve kabızlık giderici olarak kullanılır (Baytop, 1999).

84. SCROPHULARIACEAE

Verbascum cheiranthifolium Boiss. var. *cheiranthifolium*

Yöresel adı : Bozkulak

Diğer adları : Sığır kuyruğu, ayı kulağı, deve dili

Rakım : 1200

Mevkii : Akçeşme

Şekil 4.84. *Verbascum cheriranthifolium* (Bozkulak) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Kapanması çok güç yaralar için arpa unuyla karıştırılarak lapası pansuman olarak kullanılıyor ve yaraları iyileştirdiği belirtiliyor (Ümmühan YİĞİT).

Genel Kullanım Şekli

Çiçeği balgam söktürücü ve göğüs yumuşatıcı etkiye sahiptir (Baytop, 1999).

85. SCROPHULARIACEAE

Veronica sp.

Yöresel adı : Yavşan

Diğer adları : Mine çiçeği, güvercin otu

Rakım : 1300

Mevkii : Armuteni

Şekil 4.85. *Veronica sp.* (Yavşan Out) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Çay gibi kaynatılıp içildiğinde öksürüğe iyi geldiği belirtiliyor (Mürüvvet DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Kabızlık giderici, ateş düşürücü, uyarıcı ve kuvvet verici etkiye sahiptir (Baytop, 1999).

86. SOLANACEAE

Lycopersicon esculentum Mill.

Yöresel adı : Domates

Diğer adları : Ganavez, domat, domate

Rakım : 1200

Mevkii : Akçeşme

Şekil 4.86. *L. esculentum* (Domates) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Yemeklerde, salatalarda ve salça olarak tüketimi yapılmaktadır. Kanser türlerine karşı koruyucu olduğu belirtilmiştir (Fatma DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Meyve, sebze olarak kullanılır. Kabızlık giderici etkiye sahiptir.

87. SOLANACEAE

Solanum melongena L.

Yöresel adı : Patlıcan

Diğer adları : Badılcan

Rakım : 1200

Mevkii : Akçeşme

Şekil 4.87. *Solanum melongena* (Patlıcan) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Sebze yemeklerinde türlü veya tek başına etli yemeklerde kullanılmaktadır. Ayrıca közde pişirlerek yenir (Mürüvvet DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Meyvaları sebze olarak kullanılmaktadır

88. SOLANACEAE

Solanum nigrum L.

Yöresel adı : Göğerdin

Diğer adları : Köpek üzümü, it üzümü, tilki üzümü

Rakım : 1300

Mevkii : Göktepe

Şekil 4.88. *Solanum nigrum* (Göğerdin otu) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Bitkinin yaprak ve çiçekleri dövülüp, burkma, çarpma sonucu oluşan yaraların üzerine sürülerek şişkinlik ve ağrıyı gidermede kullanılır (Ümmühan YİĞİT).

Genel Kullanım Şekli

Yatıştırıcı ve ağrı kesici olarak kullanılır. Ayrıca yaprakları lapa yapılarak basurda kullanılır (Baytop, 1999).

89. SOLANACEAE

Solanum tuberosum L.

Yöresel adı : Patates

Diğer adları : Gumpir, gumpil

Rakım : 1200

Mevkii : Akçeşme

Şekil 4.89. *Solanum tuberosum* (Patates) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Zeytinyağlı yemek ve kızartma olarak tüketilir. Haşlamasının ishale karşı kullanıldığı belirtilmiştir (Orhan MAVİ).

Genel Kullanım Şekli

Toprak altı yumruları sebze olarak kullanılmaktadır.

90. TYMELACEAE

Daphne oleoides L.

Yöresel adı : Develik

Diğer adları : Havadana

Rakım : 1250

Mevkii : Yarıkpınar (İnoluk)

Şekil 4.90. *Daphne oleoides* (Develik otu) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Süs bitkisi olarak kullanılmaktadır. Ayrıca süpürge yapımında da kullanılır (Durmuş DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Taze dalları ağır tük taşıyan topal olmuş hayvanların tedavisinde kullanılır. Bunun için güneş doğmadan bitkiden alınan bir dal, hasta hayvanın göğüs derisinde açılan deliğe sokulur. Bir süre sonra sarı renkli bir sıvı çıkar ve genellikle hayvan iyi olur (Baytop, 1999).

91. URTICACEAE

Urtica dioica L.

Yöresel adı : Isırgan

Diğer adları : Bısırga

Rakım : 1200

Mevkii : Akçeşme

Şekil 4.91. *Urtica dioica* (Isırgan Otu) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Börek iç malzemesi olarak kullanılması yanın da soğanla kavrularakta tüketilmektedir. Yapraklarının kaynatılmasıyla elde edilen çayı idrar arttırıcı, iltihap söktürücü, kan temizleyici, kan yaptırıcı olarak kullanılır. Ayrıca kansere karşı yaprak ve sürgünleri salata şeklinde veya pişirilerek tüketilir (Raşit DOĞAN).

Genel Kullanım Şekli

Yaprak ve kök dahilen kan temizleyici idrar artırıcı ve iştah açıcı olarak kullanılır. Aynı zamanda romatizma ağrılarını gidermek için ağrıyan yerlere sürülür (Baytop, 1999).

92. VITACEAE

Vitis vinifera L.

Yöresel adı : Üzüm

Diğer adları : Asma

Rakım : 1200

Mevkii : Akçeşme

Şekil 4.92. *Vitis vinifera* (Üzüm) doğal görünümü

Yöresel Kullanımı

Meyvelerinin kaynatılmasıyla elde edilen pekmez kan yapıcı olarak kullanılır. Meyveler yaz aylarında taze, kış aylarında ise kuru olarak tüketilir. Ayrıca yapraklarıdan sarma yemekleri yapılır (Orhan MAVİ).

Genel Kullanım Şekli

Yaprakları dahilen infüzyon halinde kabız giderici ve kan kesici, taze yapraklar yara iyi edici ve çıban açıcı olarak kullanılır. Kuru meyvesi idrar artırıcı, yatıştırıcı, kabızlık giderici ve kuvvet verici olarak kullanılır (Baytop, 1999).

5. SONUÇ ve TARTIŞMA

Bu çalışma Güzeloluk Köyü'nde (Erdemli / Mersin) yayılış gösteren yerel olarak halk tarafından kullanılan bitkiler toplanarak kullanım bilgileri alınmıştır. Çoğunlukla doğal olarak yetişen ve yöre halkı tarafından ilaç, gıda, hayvan yemi, el sanatları vb. amaçlar için kullanılan 39 familya ve 77 cinse ait 92 takson tespit edilmiştir.

Toplanan bitkilerin familyalara göre dağılımı şu şekildedir; Liliaceae (8), Rosaceae (8), Lamiaceae (6), Asteraceae (4), Brassicaceae (4), Fabaceae (4), Poaceae (4), Solanaceae (4), Apiaceae (3), Cucurbitaceae (3), Cupressaceae (3), Malvaceae (3), Scrohulariaceae (3), Caryophllaceae (2), Chenopodiaceae (2), Ericaceae (2), Geraniaceae (2), Moraceae (2), Papaveraceae (2), Pinaceae (2), Polygononaceae (2), Rhamnaceae (2), Salicaceae (2), Amarylldaceae (1), Anacardiaceae (1), Araceae (1), Berberidaceae (1), Cistaceae (1), Dipsacaceae (1), Euphorbiacea (1), Juglandaceae (1), Orchidaceae (1), Plantaginaceae (1), Portulaceae (1), Primulaceae (1), Tymelaceae (1), Urticaceae (1) ve Vitaceae (1).

Yaptığımız çalışmalardan elde ettiğimiz sonuçlar Eşen'in "Aydınlar Köyü ve çevresinin Etnobotanik Özellikleri" adlı yüksek lisans tezi sonuçları ile Baytop'un "Türkiye'de bitkilerle tedavi" adlı eserine göre karşılaştırmalı sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Bitkinin (Bilimsel / Yöresel) Adı	**Güzeloluk Köyü yöresi (Saday 2008)**	**Aydınlar Köyü yöresi (Eşen 2008)**	**Türkiye'de Bitkilerle Tedavi (Baytop 1984)**
Agropyron cristatum Ayrık otu	Hayvan yemi	Hayvan besini	İp boyası, iltihap sökücü
Alcea pallida Hatmi çiçeği	Bronşit ve öksürük tedavisi, cilt temizliği	Bronşit ve öksürük tedavisi cilt problemleri	Göğüs yumuşatıcı, koruyucu ve idrar söktürücü
Allium rotundum Körmen	Börek malzemesi	Börek yapımı	Börek yapımı
Anthemis aciphylla Papatya	Allerjik rahatsızlıklar	Soğuk alınlığı, saç bakımı	İdrar arttırıcı,iştah açıcı,yara iyi edici,ağrı kesici
Arbutus andrachne Sandal ağacı	Şeker hastalığı tedavisi, böbrek taşı düşürmede	Şeker hastalığı tedavisi	Kabızlık giderici ve idrar söktürücü
Arum maculatum Yılan ekmeği	Hemoroid tedavisi	Hemoroid tedavisi	Dahilen balgam söktürücü, müshil,çıban açıcı, yara iyileştirici
Asphodelina rigidifolia Teke sakalı	Ağrı kesici	Bal yapımı	----

Berberis crataegina Karamık	Tansiyon rahatsızlıkları	Gözlerde fer, hayvanlarda süt arttırıcı	İdrar artırıcı, balgam söktürücü
Cedrus libani Sedir ağacı	Soğuk algınlığında göğüs yumuşatıcı, kas gevşetici	Dahilen terletici, göğüs yumuşatıcı, haricen sinek kovucu	Haricen hayvanların deri hastalıklarında ve derlerinde bulunan parazit temizleyici
Centaurea urvillei Deve dikeni	Hayvan yemi	Bal yapımı	----
Chenopodium album Sirken	Hayvan yemi	Salata börek şeklinde gıda olarak	İdrar arttırıcı, müshil etkisi gösterir.
Chenopodium sp. Kursalak	Kadın hastalıkları, iltihap söktürücü	Börek yapımı, kadın hastalıkları	-----
Cistus creticus Karahan	Nazara karşı koruma olarak, şeker düşürücü	Nazara karşı koruma olarak, parfüm ve boya sanayide	-----
Conium maculatum Baldıran	Ağrı kesici	Ağrı kesici	Ağrı kesici ama zehirli olduğu için kullanılmıyor.
Crataegus monogyna Kara alıç	Kalp rahatsızlıkları	Damar tıkanıklığı giderici,şeker ve tansiyon düşürücü.	Sinir sistemi yatıştırıcı, tansiyon ve kalp atış hızı düşürücü,idrar söktürücü
Cydonia oblonga Ayva ağacı	Mide ağrısı ve öksürük kesici	Mide ağrısı ve öksürük kesici	İshal durdurucu,uykusuzluk,sinirlilik giderici
Cyclamen cilicium Deve tabanı	Hayvanların soğuk algınlığı tedavisi için	Büyük baş hayvanların soğuk algınlığı tedavisi için	Kusturucu,müshil ve uyarıcı
Daphne oleoides Develik otu	Süs bitkisi	Süs olarak	İdrar arttırıcı, müshil
Dianthus zonatus Karanfil	Diş ağrısı, boğaz ağrısı	Tohumlar diş ve boğaz ağrısı kesici, baharat	Çiçekler balgam söktürücü veya öksürük kesici
Erica manipuliflora Püren	Süpürge yapımı	Bal yapımı, süpürge yapımı	----
Erodium cicutarium Cılık	Börek ve salata yapımı	Börek ve salata yapımı	Kan kesici, kabız edici
Euphorbia macroclada Sütleğen	Siğil iyileştirmede	Sütü siğil tedavisi, çiçekler arılar tarafından bal yapımı	Sütü müshil olarak
Foeniculum vulgare Meletüre	Gaz giderici, anne sütü artırıcı	Gaz giderici	Gaz söktürücü, süt arttırıcı, yara iyileştirici
Genista spinosa Deve azganı	-	-	Sarı ve yeşil renkli boya elde etme
Geranium robertianum Itır	Şeker hastalağında şeker düşürücü	Şeker düşürücü	Süs ve koku verici olarak
Glaucium corniculatum Lale kökü	Gıda, börek malzemesi	Gıda olarak	Gıda olarak
Glaucium leiocarpum Kuş ekmeği	Gıda, börek malzemesi	Gıda olarak	Yatıştırıcı, öksürük kesici, bağırsak yumuşatıcı
Juniperus foetidissima Yağ ardıç	Öksürük kesici, soğuk algınlığını giderici, mide rahatsızlıkları giderici	Mobilya yapımı, öksürük kesici	Adet söktürücü,çocuk düşürücü,idrar arttırıcı
Juniperus oxycedrus Yaban ardıç	Hayvan ısırmaları, allerjik rahatsızlıklar	Astım - bronşit tedavisi	Gövde ve dallardan elde edilen katran deri

			hastalıkları tedavisi
Lactuca serriola Keklik otu	Hayvan yemi	Hayvan yemi	Sütü uyuşturucu, uyutucu
Malva nielsen Ebegümeci	Gıda, Sinir rahatsızlıkları	Gıda	Kan yapıcı, iltihap sökücü, çıban tedavisi
Medicago sativa Dilpir	Hayvan yemi	Hayvan besini	
Mentha x piperita Nane	Mide bulantısı kesici, gaz söktürücü	Sinir yatıştırıcı, mide bulantısı kesici,baharat	Sinirsel kökenli mide bulantılarını kesici, gaz söktürücü, koku verici
Mentha pulegium Yarpuz	Mide bulantısı kesici, ferahlatıcı, baharat	Baharat ve gıda	Ferahlatıcı, koku verici mide bulantısı kesici, antiseptik
Muscari armeniacum Arap sümbülü	Süs bitkisi	Balgam söktürücü	Balgam söktürücü, mide rahatsızlıkları, idrar arttırıcı
Narcissus tazetta subsp. tazetta Nergis	Süs bitkisi	Süs bitkisi	Yatıştırıcı, müshil ve ateş düşürücü
Paliurus spina-christi Çaltı ağacı	Böbrek iltihabı giderci ve taş düşürücü	İltihap sökücü, taş düşürücü	Kabız,idrar arttırıcı, taş düşürücü,ve göz hastalıkları
Pinus brutia Çam	İltihap kurutucu, öksürük giderici, yakacak	İltihap kurutucu, öksürük giderici	Solunum ve idrar yolu hastalığı için kullanılan antiseptik
Pistacia terebinthus Sakız ağacı	Mide rahatsızlıkları	Alerjik hastalılar	İdrar ve solunum yolu antiseptiği
Plantago lanceolata Kırık sinir otu	Yara iyilleştirici	Çıban kurutucu	Kabız, göğüs yumuşatıcı, balgam sökücü, idrar arttırıcı, yara ve çıban iyileştirici
Portulaca oleracea Semiz otu	Gıda olarak salata ve yemek yapımı	Sindirim sistemi ve tansiyon düzenleyici	İdrar söktürücü, tohumu kurt düşürücü,hemoroid için ve sebze olarak
Prunus spinosa Dağ eriği	Mide rahatsızlıkları ve soğuk algınlığı giderici	İshal ve mide bulantısı kesici	----
Quercus coccifera Piner	Mide rahatsızlığı, kabızlık giderici	Besin amaçlı	----
Rhamnus oleoides Kördiken	Diş ağrısı kesici, iltihap kurutucu	Çıban kurutucu, diş ağrı kesici	Sarılık, vücuttaki suyun atılması
Rosa canina Kuşburnu	Şeker hastalığı, mide rahatsızlığı	Şeker hastalığı, mide rahatsızlığı	Nefes darlığı öksürük, şeker hastalığı
Rosmarinus officinalis Biberiye	Romatizma ağrısı giderici	Romatizma, karın ağrıları kesici,hazım giderici,idrar arttırıcı	Dahilen hazım sistemi uyarıcı,safra arttırıcı,idrar söktürücü, haricen cerahatli yara tedavisi
Rumex patientia Labada	Gıda, börek iç malzemesi	Gıda olarak	Lapa halinde çıban olgunlaştırma egzama yaraları tedavisi
Ruscus aculeatus Kandak	İdrar söktürücü, kum dökücü	İdrar söktürücü, kum dökücü	İdrar söktürücü, kum dökücü, iştah açıcı,ateş düşürücü,terletici
Silene vulgaris Gıvışkan	Gıda, böbrek rahatsızlıkları	İdrar yolu enfeksiyonları ve besin	İdrar kesesi ve idrar yoları hastalıkları
Solanum nigrum	Yara iyileştirici,	Burkma çarpma sonucu	Haricen ve dahilen

Göğerdin	şişkinlik giderici, ağrı kesici	oluşan şişkinlik giderici	yatıştırıcı ve ağrı kesici olarak kullanılır.
Urgenia maritima Şalgaba	Yapıştırıcı	Yapıştırıcı, arılar tarafından bal yapımı	Drog şeklinde kalp kuvvetlendirici, idrar artırıcı.
Urtica dioica Isırgan	İdrar arttırıcı, iltihap söktürücü, kan temizleyici, kanser koruyucu	Kan yapıcı, romatizmal ağrı kesici, kanser koruyucu	Dahilen kan temizleyici, idrar artırıcı, iştah açıcı,haricen romatizmal ağrı giderici
Verbascum cheiranthifolium Bozkulak	Yara iyileştirici	İp boyası, ağrı giderici,iltihap kurutucu,	--
Veronica sp. Yavşan otu	Öksürük kesici	Baş ve karın ağrısı kesici, kadın hastalıkları tedavisi	İdrar arttırıcı, kuvvet verici, terletici, adet söktürücü, yara iyi edici, zehirli hayvan sokmalarına karşı panzehir
Vicia narbonensis Dağ baklası	Hayvan yemi	Zeytinyağlı yemek	Kuvvet verici, idrar artırıcı,balgam söktürücü

Tablodaki veriler karşılaştırıldığında çalışma alanımızla sınır olan Aydınlar Köyü yöresindeki bitki kullanımları ufak tefek farklılıklar hariç çoğunlukla paralellik göstermektedir. Yüzyıllardır süre gelen bu bitki kullanımlarının iki yakın köyde paralellik göstermesi çok normaldir. Çalışma alanımız Baytop'un sonuçları ile karşılaştırıldığıda Aydınlar Köyü yöresine göre benzerlik oranları azalsada yinede bazı genel kullanımların ortak olduğu görülmektedir. Çünkü Baytop (1984) tüm Türkiye genelinde bitkilerin kullanımlarını vermiş olup aradaki bazı farklılıklar normaldir.

Halk İlacı Olarak Kullanılan Bitkilerin Farmakolojik Olarak Sınıflandırılması

1. Hemoroid Tedavisinde Kullanılanlar	Yılan ekmeği, bozkulak
2. Kalp Damar Hastalıkları	Kara ardıç, ardıç ağacı, kara alıç
3. Kolesterol Düşürücü Olanlar	Ceviz
4. Öksürük Kesici	Yağ ardıç, Ayva yaprağı, Kuşburnu,Çam kozalağı,Hatmi çiçeği
5. Ağri Kesici Olarak Kullanılanlar	Isırgan, bozkulak, biberiye, yavşan otu, baldıran,kekik
6. Mide Rahatsızlıkları	Ayva, dağ eriği, nane, kekik
7. İdrar Yolu Enfeksiyonlari, İltihap Söktürücü	Gıvışkan, çaltı ağacı, ebegümeci
8. Kansızlık	Isırgan otu, ebegümeci
9. Taş Düşürücü –Kum Dökücü	Çaltı ağacı, kandak
10. Çıban Tedavisi	Kırk sinir otu, kördiken, ebegümeci
11. Cilt Hastalıkları	Hatmi çiçeği, sütleğen, papatya
12. Şeker Düşürücü	Itır, sandal ağacı, kara alıç, kuşburnu
13. Kanser Hastalığı İçin	Isırgan
14. Diş Ağrısı Kesici	Kördiken, karanfil
15. Göğüs Yumuşatıcı – Balgam Söktürücü	Sedir ağacı, sığır kuyruğu, papatya, arap sümbülü
16. Tansiyon Düşürücü	Semiz otu, kara alıç, karamık
17. Yara Kurutucu	Ardıç, göğerdin, labada otu
18. Sindirim Sistemi Düzenleyici	Semiz otu, meletüre
19. Alerjik Hastalıklar	Sakız ağacı, papatya

Çalışılan tüm bitkiler hakkındaki bilgiler birebir köy halkından özellikle orta yaşın üzerinde ve yaşlı halktan vatandaşlarla görüşülerek alınmıştır. Ülkemiz, bilindiği üzere zengin bir bitki çeşitliliğine sahip olup her yöresinde çok farklı bitki kullanımları bulunmaktadır. Bu bitki kullanımlarının yok olmadan not edilmeli ve gelecek kuşaklara aktarılmalıdır.

6. KAYNAKLAR

AKMAN, Y. 1990. İklim ve Biyoiklim. Palme Yayın ve Dağıtım, Ankara.

BAYTOP, T.. 1984. Türkiye'de Bitkilerle Tedavi, İst. Ün. Yayın no: 3255 Ecz. Fak.Yay No.40 Sanal Matbaası,İst.

BAYTOP, T. 1994. Türkçe Bitki Adları Sözlüğü, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları: 578, Ankara.

BAYTOP, T. 1999. Türkiye'de Bitkilerle Tedavi, İst. Ün. Yayın no:3255 Ecz. Fak.Yay No.40 Sanal Matbaası,İst.

ÇAKAN, H., DÜZENLİ, A. 1993. Seyhan Baraj Gölü ve Çevresinin (Adana) Florası, Doğa-Tr. J. of Botany, 17, 191-200, Ankara.

DAVIS, P. H. 1965-1985. Flora of Turkey and The East Aegean Islands. Edinburgh Üniv. Pres. Vol. 1-9, Edinburgh.

DAVIS, P. H., MILL, R. R., TAN, K. 1988. Flora of Turkey and The East Aegean Islands (Supplement). Edinburgh Üniv. Pres. Vol. 10, Edinburgh.

DOĞAN, H. 2002. Cocakdere Vadisinin (Arslanköy/Mersin) Makrofungus ve Vasküler Bitki Florası.

DURAL, H. 1985. Obruk Yaylası ve Karacadağ (Karapınar) Florası. Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Konya (Yayınlanmadı).

DURAN, A. 1998. Akseki (Antalya) İlçesindeki Bazı Bitkilerin Yerel Adları ve Etnobotanik Özellikleri, OT Sistematik Botanik Dergisi, 5, 1, 77-92, Ankara.

DÜZENLİ, A., ÇAKAN, H., TÜRKMEN, N. 1996. Göksu Deltası'nın (Silifke, İçel) Florası, Doğa-Tr. J. of Botany, 20, 173-191, Ankara.

EKİM, T., KOYUNCU, M., VURAL, M., DUMAN, H., AYTAÇ, Z., ADIGÜZEL, N. 2000. Red Data Book of Turkısh Plants (Peridophyta and Spermatophyta). Türkiye Tabiatını Koruma Derneği, Yayın No: 18.

ERTUĞ, F. 2004. Wild Edible Plants of the Bodrum Area (Muğla, Turkey), Turkish Journal of Botany, Volum:28, Number:1&2, Sayfa:161-174, Ankara.

EVEREST, A., KILIÇ, H., UÇAR, H. 2003. Mersin Florası, Botanica Chronkia, 16.

EŞEN, B 2008. "Aydınlar Köyü ve çevresinin (Erdemli/Mersin) Etnobotanik Özellikleri" Yüksek lisans Tezi, Selçuk Ünv., Fen bilimleri Ens., Konya.

GEMİCİ, Y. 1994. Bolkar Dağları'nın (Orta Toroslar) Flora ve Vejetasyonu Üzerine Genel Bilgiler, Doğa-Tr. J. of Botany, 18, 81-89, Ankara.

GÜNER, A., ÖZHATAY, N., EKİM, T., BAŞER, K.H.C. 2000. Flora of Turkey and The East Aegean Islands (Supplement 2). Edinburgh Üniv. Pres. Vol. 11, Edinburgh.

GÜL, M.A., ÇUHADAR, Ö., ÖZBAŞ, Y. ALKAN, H., EFEÇINAR, T. 1984. Bolkar-Belemedik Yöresinin Jeolojisi ve Petrol olanakları Türkiye Petrolleri Anomik Şirkeri Arşivi Yayınlanmamış Rapor No: 1972

İLÇİM, A., VAROL, Ö. 1996. Hatay ve Kahramanmaraş (Türkiye) İlindeki Bazı Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri, OT Sistematik Botanik Dergisi, 3, 1, 69-74, Anara.

NAZİK, A. 1993. Gözne (Mersin) Yöresi Kırıntılı İstifinin Ostrakod Biyostratigrafisi ve Ortamsal Yorumu, *Doğa Türk Yerbilimleri Dergisi*, 2/2, 167-173, Ankara.

ORCAN, N., BİNZET, R., YAYLALIOĞLU, E. 2004. Fındıkpınarı Platosunun (Mersin) Florsı, Flora Mediterranea, 14.

ÖZER, E., KOÇ, H., ÖZKAYA, T.Y. 2004. Stratigraphical Evidence for the Depression of the Northern Margin of the Menderes-Tauride Block (Turkey) During the Late Cretaceous, Jornal of Asian Earth Sciences, Sayı: 22, 401-412.

PAMPAL, S. 1987. Güzeloluk-Sorgun (Mersin) Yöresinin Jeolojisi. Gazi Ünv. Müh. Mim. Fak. Dergisi, Cilt: 2, No:1, Syf: 143-174, Ankara.

SERİN, M. 1996. Hacıbaba Dağı'nın (Karaman-Kazımkarabekir) Florasına Katkılar. Ot Sistematik Botanik Dergisi, 3(2): 15-48, Ankara.

SÜMBÜL, H., ERİK, S. 1988. Taşeli Platosu Florası, Doğa-Tr. J. of Botany, 12, 175-2005, Ankara.

ŞİMŞEK, I., AYTEKİN, F., YEŞİLADA, E., YILDIRIMLI, Ş. 2001. Ankara, Gölbaşı'nda Yabani Bitkilerin Kullanılış Amaçları ve Şekilleri Üzerine Bir Araştırma, OT Sistematik Botanik Dergisi, 8, 2, 105-120, Ankara.

TEZCAN, F. 1995. Ekşiler Köyü'nün (Silifke) Florası, Y.Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

TUGAY, O., DURAL, H., BAĞCI, Y. 2002. Dipsiz Göl-Sarıot Yaylası-Sorkun (Bozkır-Konya) Arasında Kalan Bölgenin Florası. Ot Sistematik Botanik Dergisi, 9(1): 33-55, Ankara.

TUGAY, O. 2003. Bozkır-Çumra Apa Barajı ve Hadim (C4 Konya) Arasında Kalan Bölgenin Florası. Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Konya. (Yayınlanmadı).

TUGAY, O., ERTUĞRUL, K., YILDIZTUGAY, E. 2005. Some Useful Plants of Başarakavak Town (Konya), IV. International Congress of Ethnobotany (ICEB 2005), Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.

VURAL, M., KARAVELİOĞULLARI, A. 1997. Çiçekdağı (Kırşehir) ve Çevresinin Etnobotanik Özellikleri, OT Sistematik Botanik Dergisi, 4, 1, 117-124, Ankara.

http://tr.wikipedia.org/wiki/Erdemli